

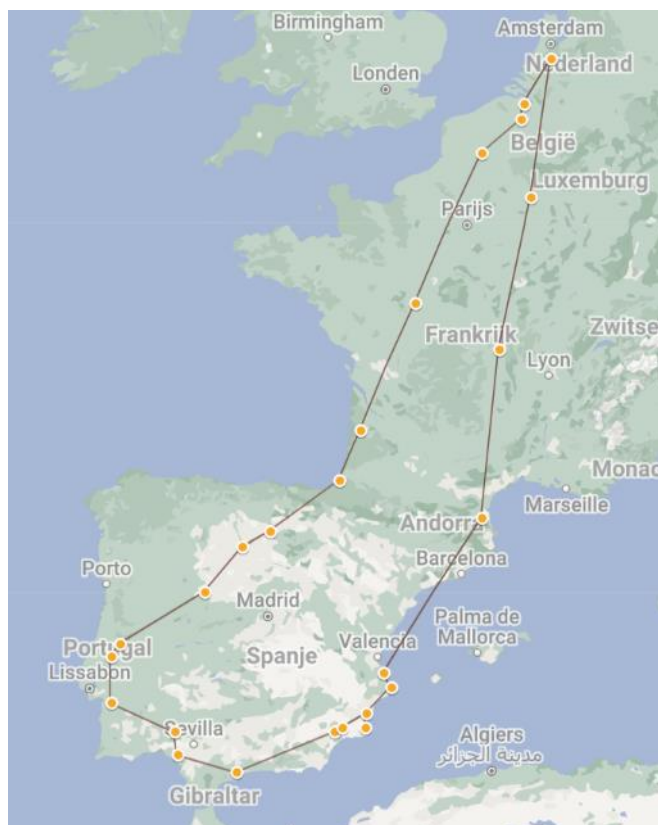
GRAND TOUR IMAGINER IV

Portugal - Spanje

November 2024 – December 2024

Inhoud

Van A naar B.....	2
<i>Woerden 19 augustus – 28 oktober 2024</i>	<i>2</i>
Citytrips	7
<i>30 oktober – 7 november 2024 Aalst, Kemzeke, Atrecht, Veigné, Mios, Biarritz, Burgos, Palencia, Salamanca</i>	<i>7</i>
Sint-Maarten in Portugal.....	15
<i>8 -15 november 2024, Mendeira, Terra Nova, Golegã, Alcácer do Sal</i>	<i>15</i>
Spaanse verrassingen	22
<i>16 - 24 november 2024 - Minas de Riotinto, El Rocío, Vilafranco del Guadalhorce</i>	<i>22</i>
Feest vieren.....	29
<i>24 november - 4 december 2024 – Lorca, Totana, Dolores.....</i>	<i>29</i>
Overwintergemeenschap	36
<i>5 – 16 december 2024 San Javier – Dolores</i>	<i>36</i>
Fietsparadijs, kakkers en een verlaten dorp	43
<i>17 - 26 december 2024 Jalón/Xalo, Tavernes de la Valldigna</i>	<i>43</i>

Van A naar B

Woerden 19 augustus – 28 oktober 2024

De camper moet gekeurd worden. De belangrijkste reden om terug naar Nederland te keren. Meteen allerlei leuke afspraken ingepland. Filmkijken in Den Haag met Tom. We gaan kamperen met vrienden op natuurcamping Quadenoord (aanrader). Dat landgoed herbergt ook een kapschuur waar je kunt beeldhouwen. Tuurlijk willen we dat doen. Dus sta ik een dag met een soort zwembril op, met een beitel en hamer in te hakken op een

Serpentijnsteen. Daarna rasp en schuur ik de steen. Het is leuker dan ik dacht. Het beeld dat ik uit de steen heb gehaald, is met een beetje fantasie, een torso. Ik zag bij de keuze van de steen een beige en roestkleur, en ik ben verrast als ik een stuk met water schuur. De steen wordt groen. Wil Rene bewerkt zijn steen tot een abstractie met cirkels. Volgend jaar gaan we weer hier kamperen én beeldhouwen als het aan mij ligt. Ook al kan ik de volgende dag mijn armen nauwelijks meer optillen. We kamperen in de natuur, zelf plekje zoeken. Het landgoed tipt ons om als groep een soort tipi te “confisqueren” met een grote vuurschaal. Het

wordt een prachtig weekend, mede door de mooie mensen en dito weer.

En natuurlijk schilderen we ook thuis. We hebben ons aangemeld voor een schildercursus Klassiek portret. Zoals de oude meesters hun portretten maakten – behalve dat wij de verf uit een tube halen en zij de verf zelf maakten. Hieronder de stappen in het maakproces. Doek voorbereiden met oranje/rode verf aangelengd met Gamsol (milieuvriendelijke terpentine). Daarop een portret tekenen en de donkerste stukken met donkerbruin schilderen. Die donkere vlekken geven houvast als we het portret in grijstinten schilderen. Ik heb mezelf uitgedaagd met de keuze van een oude man en dus het

schilderen van plooien en een hand. Het is me wel goed gelukt dus als we de opdracht krijgen om vervolgens met kleur te gaan werken, aarzel ik wel even. Zeker als we de huidskleur moeten maken met rood, geel en blauwe verf. Niks huidskleur uit een tube. Mijn eerste kleurlaag geeft een wat gele huid terwijl Wil René, die mijn portret maakt, eerder een groene huidskleur heeft en het portret van Julia krijgt een oranje gloed. Met glaceren passen we later die kleur wat aan. Ondertussen werken we

vlekje voor vlekje verder met de kleuren en bijna op het laatst schilder ik die priemende ogen en de stoppelbaard.

En de tijd vliegt. We bekijken de Hollandse Meesters in de Westergasfabriek, vooral Mondriaan

met jazzmuziek eronder is prachtig. Het duurzaam wooninitiatief Down to Earth heeft eindelijk een prachtig stuk grond bemachtigd in Voorthuizen. Als voormalig leden gaan we uiteraard kijken. Vooruitlopend op een woonvergunning voor tien gezinnen, splitsen de villa zodat er al drie gezinnen kunnen wonen. Veel bomen, mooi uitzicht, prachtige woonkeuken. Twee jaar nemen ze de tijd om de vergunning te fixen. En ondertussen loopt

Marjolijn hoogzwanger tussen de klussende mensen en spelende kinderen door. Drie weken later is Hazel geboren.

Er komt een brief van het Hanzeburo in Lübeck. Tijdens de vorige reis heb ik stempels verzameld

van Hanzesteden in een “paspoort”. Het volle paspoort heb ik opgestuurd voor een kleine attentie. Benieuwd wat de grote envelop bevat. Het zijn mijn oude paspoort en een nieuwe, een folder, twee chocolaatjes en een piepklein speldje. Met gemengde gevoelens bekijk ik de inhoud. Het is inderdaad erg minimaal en tegelijkertijd vind ik het ook prima want een tegeltje, plankje of ander prullaria zou ook linea recta de prullenbak ingaan (zoals het speldje).

Ondertussen beginnen we aan de voorbereiding van een bijzondere reis. Eentje die pas in januari gaat plaatsvinden. Niet zo ver ditmaal – 9 kilometer. We hebben namelijk een ander huis gekocht. Met z’n vieren. Met onze dochter Julia en haar vriend Tom. Een uit de kluitengewassen rijtjeshuis waarmee we onze wensen kunnen combineren. Wil René en ik willen graag kleiner wonen en blijven reizen. Julia en Tom wonen in een kleine huurflat. Ze willen wel een huis kopen in de buurt en dan later een gezin stichten. Met de huidige huizenmarkt is dat een schier onmogelijke opgave. Een paar maanden geleden opperden we het idee om samen te kopen. Tijdens de zomer hebben Julia en Tom daar over nagedacht en doen mee.

Na onze reis naar de Baltische staten gaan we samen op zoek. Dat zal niet makkelijk zijn, denken we. Een huis waar twee gezinnen hun eigen plek hebben: eigen badkamer, eigen keuken, eigen huiskamer. De eerste huizen die we bekijken, zijn bedrijfswoningen. Het eerste pand dat we bekijken, ligt op een bedrijventerrein in Woerden. De huidige eigenaar is dakdekker en installateur en die heeft het bedrijfspand verbouwd met alle moderne snufjes tot twee á drie woningen. Groot nadeel is dat gasten via de badkamer naar de woonkamer moeten. Het is bovendien te groot voor ons en een deel verhuren mag niet want het is een bedrijfspand. In Kamerik bekijken we een huis met een separate mantelzorgwoning. Niet dat wij daar al aan toe zijn maar twee gebouwen kan interessant zijn. Hmm, we kunnen de camper niet in de buurt parkeren, zelfs geen auto. Als we op de zolder zijn, merken we dat we door het dak naar buiten kijken. De mantelzorgwoning is omringd door burens en eigenlijk nog niet af. Kortom: verder zoeken. We hebben alle tijd om iets te vinden. We fietsen langs andere bedrijfswoningen en gaan kijken bij woon/werk villa aan de Oude Rijn in het Groene Hart. Prachtige ligging. Het woongedeelte is enorm. Alleen moet er heel wat verbouwd worden om er met twee gezinnen te wonen. Er zit een inpandige garage tussen kantoor en woonhuis (met dragende muren).

Dan verschijnt er op Funda een rijtjeswoning met twee voordeuren. Interessant. We kunnen op zondag komen kijken. Een paar dagen eerder fietsen Wil Rene en ik erlangs en zijn niet meteen enthousiast. De bezichtiging verrast, de eigenaar leidt ons zelf rond. De binnenkant brengt een glimlach op onze gezichten. Nou, niet op allemaal. Wil René realiseert zich eigenlijk nu pas wat kleiner wonen betekent. Hij moet er een nachtje over slapen. We gaan nog een keer kijken en besluiten een bod uit te brengen en onze motivatie op papier aan te bieden. Later blijkt dat de doorslag te hebben gegeven. We hebben niet het hoogste bod gedaan maar wel de hoogste gunfactor. Familie blijkt belangrijk te zijn voor de eigenaar. Later vertelt zijn vrouw dat ik op zijn moeder lijk.... ook een Brabantse en een gezellige kletskaus. Nou ja.... Zij hebben een mini-camping met vakantiewoningen gekocht – in Brabant.

We zijn pas drie weken terug en we zijn fulltime bezig met aan- en inmiddels ook verkoop. Wat komt er veel bij kijken. Met een notaris en fiscalist moeten we uitzoeken hoe we onze koop en samenwonen moeten regelen. Want nee, met vier mensen kopen en dan met twee gezinnen gaan wonen, dat is juridisch, financieel en fiscaal niet standaard. Overal lees ik dat je dingen goed moet afspreken, en vastleggen, maar specifieker wordt het niet. De notaris adviseert in ieder geval een afspraak met de fiscalist, daar worden we wijzer van. Daarna zijn er nog genoeg juridische vraagpunten. Even schiet ik in de stress, als de notaris na een maand mailt dat we beter advies bij een concullega kunnen inwinnen, die vervolgens geen tijd blijkt te hebben. Na een gesprek met “onze” notaris blijkt die in het weekend “huiswerk” en overleg te hebben gehad, en kan ze ons toch helpen. Naast het koopcontract komt er een familiehypotheek, een beheercontract en partnerschapsvoorwaarden voor Julia en Tom.

Ik bel mijn broer en vertel hem over onze volgende woonstap. “Bizar”, zegt hij. “Net als 29 jaar geleden.” Ik snap niet wat hij bedoeld. “29 jaar geleden werd Julia geboren.” “Precies. Toen jij vertelde dat je zwanger was, waren wij dat ook net.” “Bedoel je dat jullie ook een huis gekocht hebben?” “Yep, we wilden je verrassen. We komen bij jouw in de buurt wonen en krijgen volgende week de sleutel.” Mijn mond valt open. Wat een toeval.....

Natuurlijk gaan we hun huis bekijken. Prachtige ligging aan het water met een enorme tuin om het

huis. Het uitzicht op dat water en groen vanuit de keuken is adembenemend. Aan dat huis en tuin moet nogal wat gedaan worden. Vooral de rode muren, vloerbedekking, blauw behang, en de badkamer zijn mijn broer en zijn vrouw niet enthousiast. Het weekend helpen we met behang afstomen en elektra. Leuk om mijn nichtjes weer te zien. En blij dat wij, in principe, zo in ons nieuwe huis kunnen gaan wonen. Tenminste als wij bij Julia en Tom douchen, en zij in onze keuken koken. Want wij gaan op de begane grond wonen, waar wel een keuken, eet/woonkamer en slaapkamer zijn, maar geen badkamer. En Julia en Tom wonen straks op de 1e en 2e etage waar wel een woonkamer, slaapkamers en badkamer zijn, maar geen

keuken. Uiteraard gaan we die 2e keuken en die 2e badkamer nog plaatsen maar we kunnen er wel zo in.

De volgende opgave is ons eigen huis verkopen. Opruimen, poetsen, klussen om het huis optimaal te maken. Ik beschrijf zelf het huis voor Funda en ga zelf de

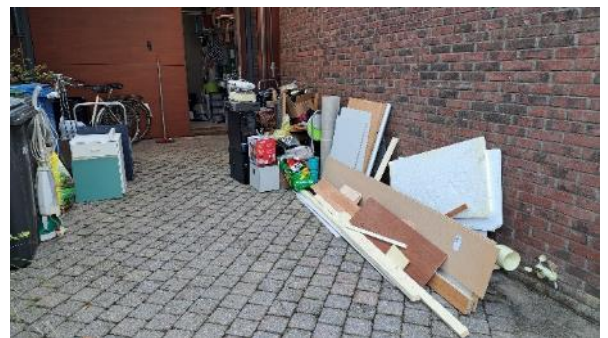
bezoeken doen. De foto's en plattegronden worden gemaakt. Vrijdagavond staat dan het huis op internet en zondag loop ik al met het eerste gezin met kinderen door ons huis. Aanvankelijk ben ik wat zenuwachtig. Maar al snel is het vertellen over ons mooie huis toch niet zo moeilijk. Woensdag heb ik al zeven stellen rondgeleid. Donderdag krijgen we al twee biedingen. Één is een "offer, you can't refuse" - mits we binnen 24 uur accepteren. Dat doen we. Een jong stel met twee kleine kinderen zal in het huis komen wonen (mits ze de financiering rondkrijgen – eind november weten we dat zeker).

Onwerkelijk voelt het allemaal. Vijf weken geleden bekeken we het eerste huis, in de verwachting dat we wel maanden/jaren bezig zouden zijn. En nu hebben we al een huis gekocht én verkocht. Blij dat wij niet meer werken, want het geregeld is wel een dagtaak. Wil René's zussen regelen ondertussen dat het huis van hun moeder leeg komt. Zo fijn.

De weken die volgen, staan in het teken van ontwerpen van de inrichting van het nieuwe huis. We maken ieder een moodboard en zoals verwacht weinig overeenkomst. Strakke lijnen versus organische vormen, oker/rood vs grijs/blauw. Vorige keer is het ook goed gekomen. Puzzelen is waar en vooral hoe we een douche op de begane grond kunnen plaatsen. We discussiëren of we 'm zelf gaan bouwen of laten doen. Natuurlijk kunnen we dat zelf, dat hebben we al eerder gedaan. Willen we dat nog zelf doen? Ja zeker, want terwijl we bezig zijn, bedenken we nog allerlei dingen. Kunnen we het nog zelf doen? Dat is een goede vraag want vloertegels eruit halen om een aansluiting op de riolering te maken, warmwater van de 2e etage naar beneden brengen, muur halveren, plafonnetje plaatsen, tegelen? Dat is fysiek best zwaar. Het zal een mix worden, in overleg met de installateur van de badkamerwinkel.

Aangezien we veel kleiner gaan wonen – minder dan de helft - kijken we kritisch naar onze inboedel. We hebben zoveel bewaard wat nog goed is... en toch al 15 jaar niet nodig gehad. Die goede spullen, de kleding gaan naar de kringloopwinkel Noppes, de sociale onderneming 'de Terugwinning' en de Roemeniemarkt. De kapotte spullen naar het afvalstation. Twee aanhangwagens vol, en in januari volgen er nog wel één of twee.

Ondertussen staan we ook nog vijf dagen op de kampeerbeurs in Utrecht waar we reisvrienden begroeten en kijken of er nog een betere camper te koop is. Nee, niet echt. We zijn blij met de onze. Wel regelen we een hydraulisch levelsysteem.

Nu de badkamer is besteld, de verhuizer geregeld, veel spullen uitgezocht, bedacht hebben hoe we onze lange tafel n stuk kleiner maken (ontwerp zie foto), besluiten we om nog twee maanden te reizen voordat we in januari weer aan te bak moeten met verhuizen. Eerlijk gezegd ben ik toe aan reizen en zon. Mijn hoofd blijft maar bezig

met inrichten, oplossingen zoeken en spullen die wel of toch niet meegaan. Voor schilderen en lezen heb ik nu geen rust. Hopelijk de komende weken wel.

Op weg naar de zon. Als eerste naar B(elgië).

Citytrips

30 oktober – 7 november 2024 Aalst, Kemzeke, Atrecht, Veigné, Mios, Biarritz, Burgos, Palencia, Salamanca

We zijn een uurtje onderweg als het olielampje gaat knipperen. Op het display staat dat de olie verversd moet worden. Da's gek want dat is twee maanden geleden gebeurd. Dat staat tenminste op het kaartje dat bij de onderhoudsbeurt aan het stuur is gehangen. Ik stuur een berichtje aan onze camperdealer, die het onderhoud heeft gedaan, met de vraag wat ik moet doen? Ik krijg per omgaande een mail terug dat ze pas na 7 november de mail zullen beantwoorden: vakantie. Dan maar op internet zoeken. Het blijkt vaker voor te komen. Ik lees dat je het zelf kan doen, zolang er maar voldoende olie in zit. De aanwijzingen zijn een beetje raar. Als mijn camperdealer me deze opdrachten had gegeven, had ik vast gezegd: "ja, ja... gekke henkie. Wat moet ik echt doen?" De aanwijzingen zijn: *alle deuren dicht, trap de rem en gaspedaal helemaal in, zet het contact aan, trap 10x op de rem en hou 'm 10 keer vast. Gaspedaal de hele tijd ingedrukt houden. Wacht 1 minuut. Zet contact uit. Haal de voet van de rem en gaspedaal. Wacht 1 minuut. Start de motor.* Nou, rare aanwijzingen toch? Naar een garage gaan, kunnen we altijd nog. Dus toch maar geprobeerd. Het werkt! Behalve het olielampje brandt ook de steeksleutel. Dat betekent dat de auto een servicebeurt moet hebben. Inderdaad ook twee maanden geleden gedaan. Ook hier zo'n toverspreuk geprobeerd maar die werkt niet. Ergens lees ik dat na 1000 km de melding vanzelf verdwijnt. Nou dat gaan we maar proberen. Dit lampje knippert niet en is minder irritant.

De eerste bestemming ligt in België: de Verbeke Foundation. Die staat al een tijdje op het lijstje van bezienswaardigheden. En daar vlakbij wonen Bea en Johan, campersaars die we vorig jaar in

Spanje ontmoette. Misschien zijn ze wel thuis. Nou, nog net. Zij vertrekken vrijdag naar het Zuiden. We zijn welkom om op de binnenplaats te overnachten en we worden onthaald op een heerlijk diner, geserveerd op een van de tientallen serviezen die ze verzamelden. Het mooie, landelijk ingerichte huis, is door hen gerenoveerd in de afgelopen 20 jaar. We spreken over de vreselijke overstromingen in Spanje, over Marokko, over cultuurverschillen en regelmatig vragen we om verduidelijking. Vlaams is soms niet te volgen hoewel het toch Nederlands klinkt. Droogkast (wasdroger), pinker (richtingaanwijzer), velo (fiets).

De volgende dag na een uitgebreid ontbijt, bezoeken we de Verbeke Foundation. Het is een particulier terrein met tentoonstellingen die zoals ze zelf zeggen, ongepolijst, slordig, onaf, in

beweging, levend, complex zijn. Een monumentaal, openlucht rariteitenkabinet in mijn woorden. Een verzameling van industrieel erfgoed (helikopter, trein, windmolen wiek), kunst/gimmick: groene kathedraal, lantaarnpaalwoud, 1 meter snelweg, wc-rol dat ooit een Gents toiletgebouw was, het archief van de toekomst in een stapel vrachtwagencontainers, stellingen vol met kleurrijke Afrikaanse doodkisten, bio-kunst in de vorm van opgezette fantasiedieren. In een flinke wandeling van 1,5 uur

zagen we maar een kwart. Voor vandaag genoeg. Het grauwe weer is niet aantrekkelijk. We rijden nog een stukje naar het Zuiden waar het weer boven de 20 graden is.

En de dag erna zitten we weer de hele dag op de weg. Het miezert, het is mistig omdat de bewolking zo laag hangt. Het landschap is treurig als we tussen de kale akkers doorrijden. Het herfstkleed van bomen zijn een welkome afwisseling. Helaas heeft noordwest-Frankrijk niet zoveel bossen. Hopelijk zien we morgen de zon.

Die zien we! Het duurt wel een paar uur en dan zijn we in de buurt van Bordeaux. We zoeken meteen een camping voor een warme douche en ruimte om in de zon te zitten. Het wordt kamperen bij een particulier. Het heeft formeel vijf plekken maar dat is een rekbaar begrip merken we later. We staan dus in een tuin met gras en wat bomen. Zodra de camper staat,

gaan we direct in de zon zitten. Mijn vest en hemd gaan uit. Eindelijk gewoon in een T-shirt buiten zitten. De douche, wc en keuken annex wastafel zijn heel provisorische gemaakt. De douche staat onder een dak, afgeschermd met Gamma schuttingen die weer bekleed zijn met zeil met baksteenprint. Feitelijk sta je buiten. Veel zuurstof, dus. Het sanitair is goed schoon en het water is heet. We blijven nog een nachtje.

De camping ligt aan een Voie Verte. Een fietspad op een voormalig spoortracé loopt langs de camping. Die volgen we tot de haven van Gujan-Mestras aan het Bassin d'Arcachon. Het is zondag en zonnig dus zitten de terrassen van de oester- en mosselrestaurants vol. We zijn niet zo dol op zeefruit, dus wachten we niet op een plekje. Al zou ik een fris wit wijntje in de zon best lusten. Alleen moet ik nog 20 km terugfietsen. Het is eb dus kijken we over kilometers zeebodem. Wil René heeft hier 40 jaar geleden gesurft waarbij hij zijn vader moest

redden die op zijn plank (zonder zwaard) de oceaan op dreef. De waarschuwingen voor dat gevaar zien we hier en ook op onze volgende bestemming: Biarritz.

Een beetje teleurgesteld ben ik wel, als we onder een bewolkte lucht wegrijden. Nu ik twee dagen de zon heb gezien, verwacht ik die gewoon iedere dag. We moeten wachten tot in de middag voordat we die zien. We lopen dan net de supermarkt uit en laden de boodschappen in de fiets. Je voelt de warmte direct. Met volle fietstassen rijden we de helling af naar de camperplaats waar we de camper hebben gestald. Daar wordt net een camper weggesleept. Ook een Challenger en niet zo'n oude. Niet te hopen dat we daar een keer mee te maken krijgen. Mijn frans is onvoldoende om te vragen wat er loos is. En de zee trekt. Met lege fietstassen rijden we naar het strand en volgen de rotskust naar Biarritz. Een mondaine badplaats uit de 19e eeuw. Toen Napoleons vrouw hier twee jaar de zomer had doorgebracht, bouwde hij een paleis voor haar en in haar kielzog volgden andere Europese vorstenhuizen en hun adellijke vrienden. Dat paleis staat letterlijk op het strand met naast haar oude landhuizen, nieuwerwetse hotels en het oude casino in art-deco-stijl. Het heeft wel iets weg van Monaco alleen ontbreken de luxe

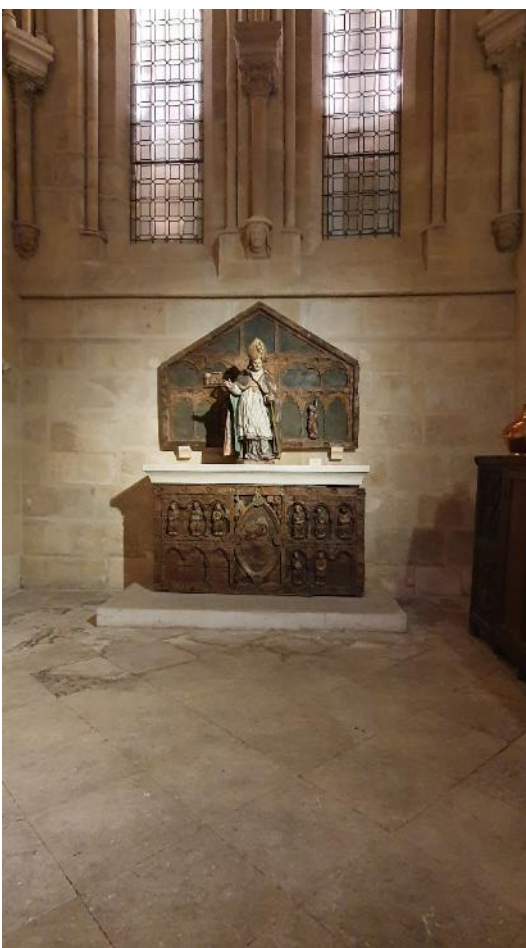

bolides. Als we koffiedrinken in een oud koffiehuis waar ooit de koning van Spanje te gast was, merken we dat de prijzen wel Monegaskisch zijn – een cappuccino voor bijna 9 euro. Wel met mooi uitzicht over de baai.

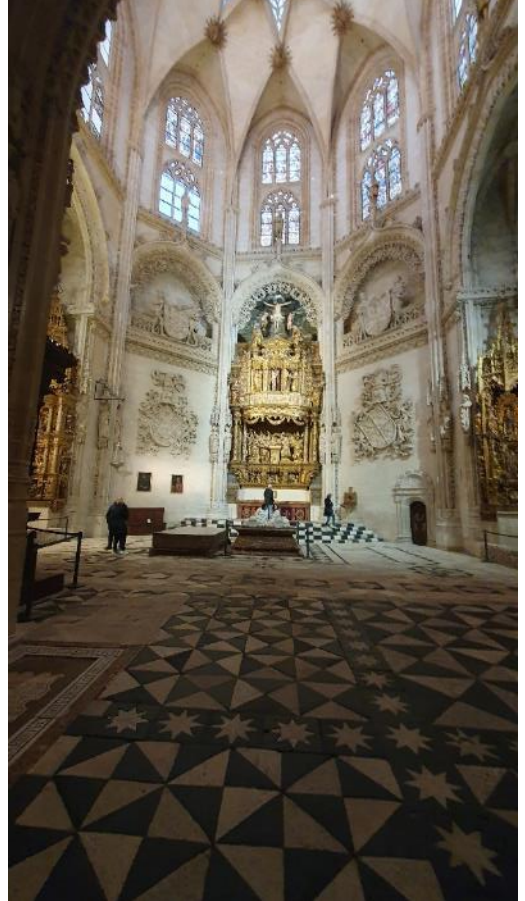
We rijden Spanje in langs de kust en slingeren een stuk door de uitlopers van de Pyreneeën. We vermijden tolwegen want we hebben tijd zat. Na 2 uur slingeren zijn we blij als we op de autostrada komen. Heerlijk trage vrachtwagens inhalen op de vierbaansweg die toch pittig stijgt. En dan moet ik ineens terug naar 50, een scherpe bocht. Het lijkt wel een haarspelbocht terwijl een vrachtwagen naast me de buitenbocht neemt. Ik knijp wat harder in mijn stuur om de camper door de binnenbocht te duwen. Gelukt. Zie ik meteen een bord met 30 km opdoemen. Nu rij ik de buitenbocht. Toch maar stevig op de rem om met de camper de bocht te halen. Haarspelbochten op de snelweg, die had ik dus echt niet verwacht. Met rode koontjes rij ik de hoogvlakte op.

Rond het middaguur rijden we de camperplek in Burgos op. Een (deel van een) grote parkeerplaats waar al tientallen campers staan, Een beetje parkachtige omgeving omzoomd met scholen. We staan net als drie moslima's voorbijwandelen. Ik knik naar ze "buenos dias". Eén zegt dan "Goedemiddag, bevalt het jullie hier?" Ik ben zichtbaar verrast. "Ik zeg het toch wel goed?" vraagt ze. "Ja, zeker alleen had ik geen Nederlands verwacht." "Ik woon al vijf jaar in Nederland, in Den Bosch, maar ben hier opgegroeid. Ik bezoek mijn ouders." Op haar vraag of Burgos ons bevalt, kunnen we nog geen antwoord geven. We zijn er letterlijk net. Ze raadt ons aan naar het kasteel te gaan. "Dan heb je mooi uitzicht over de stad." Dat wordt dan onze eerste bestemming. Nadat we eerst wat door de wijk cirkelen waar de camper staat. Het is duidelijk dat we in een buitenwijk verblijven met grote woonflats met winkeltjes in de plint. Stiekem hoop ik een terras in de zon te zien maar met die flats is er niet veel zon. Vanaf de burcht kijken we over een zonovergoten stad met de kathedraal als blikvanger. Die wil ik misschien wel zien. Misschien want 10 euro entree voor een kerk blijf ik gek vinden. Eerst dat terras en daarna zie ik wel. Iets voor viere fietsen we het plein voor de gigantische kathedraal op. Ik ben om, ik wil naar binnen. Als we bij de deur komen hangt er een briefje op de deur. Een bedelaarster zegt in het Spaans "gratis" en steekt vier vingers op. Op dinsdag om 16 uur is de entree gratis voor 300 bezoekers. Oh, dan wachten we wel even en sluiten aan in de rij. Uiteraard nadat we de bedelaarster geld hebben gegeven voor haar tip.

De gotische kathedraal is uiteraard pompeus gedecoreerd met veel bladgoud. De beelden, het houtsnij- en smeedwerk dwingen bewondering af. Zoveel vakmanschap. De stapeling ervan maakt er een soort kermis van. Er zijn tientallen kapellen. Die van Sint-Nicolaas, de oudste kapel, is de meest sobere. En daarmee aangenamer om te bekijken. De weelderigste is een kapel gebouwd voor een

superrijk echtpaar die daar ook begraven zijn. Moeite, noch kosten zijn gespaard. Terwijl de kerk is gebouwd omdat het op de weg naar Santiago de Compostella lag. Camino de Santiago. Een pelgrimsroute die al meer dan 1200 jaar wordt gelopen als boetedoening. Een route die men te voet aflegde (of met een paard als je die had) waarbij de wandeling regelmatig onderbroken werd om te werken en zo de pelgrim te betalen. Wat een contrast.

Over contrasten gesproken, 700 meter verderop aan de andere kant van de rivier ligt het museum

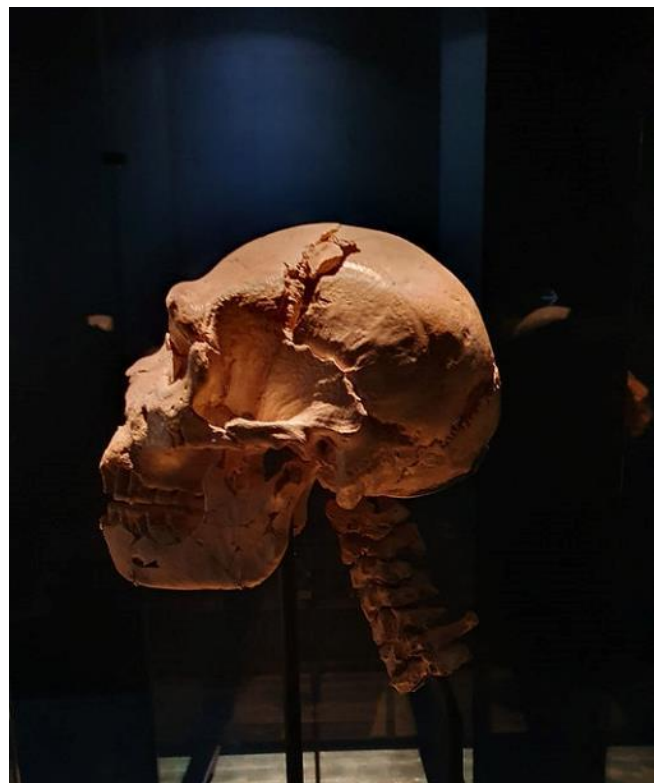
1 De grot-zalen liggen onder de begroeiing

“De evolutie van de mens”. Niks Adam en Eva maar Homo Antecessor, Homo Heidelbergensis, Homo Erectus en andere mensensoorten. Hier spreken ze niet over een datering voor of na Christus maar BP: Before Present (Vóór Vandaag). De hier gevonden restanten van 27 Homo Antecessors zijn gedateerd

op 850.000 BP.

Dus 850.000 jaar

geleden. Het museum is mooi opgezet. De wandeling start bij een snelle schets van de ontwikkeling van het landschap (van binnenmeer tot het huidige dal bij Burgos) en het ontstaan van grotten als we de eerste nachtdonkere zaal in wandelen. Over regionale vindplaatsen van de gevonden resten van Homo Heidelbergensis (de voorouders van de Neanderthaler) die iets verderop te zien zijn. We wandelen een

volgende grotzaal in over de vindplaats van de restanten van Homo Antecessors, een nieuwe en ook uitgestorven menssoort die hier vlakbij is gevonden. Het blijft onvoorstelbaar lang geleden. De onderzoeksmethoden worden met video's en nagebouwde scènes uitgelegd. Uiteraard worden er schoolklassen rondgeleid die nog langs het nagebouwde schip van Darwin gaan met uitleg over zijn evolutie. Tot aan de nieuwste inzichten over het ontstaan van leven en de ontwikkeling van mensensoorten tot de homo sapiens die wij zijn.

We rijden weer een uurtje verder naar Palencia. Daar schijnt een goede camperplaats te zijn met douche. De eigenaar bezit een tankstation aan de overkant van de weg. Een tankstation in America-stijl. We mogen gratis staan als we bij hem tanken. Het zal niet veel liter zijn maar het is een goede

deal. De douche werkt met 2 euromunten en is ruim en schoon. De zon schijnt. Wat wil je nog meer. Nou een keer lekker eten op een terras. Tot nu toe hebben we zelf gekookt of salade gemaakt. In Burgos dacht ik al om ergens te eten maar ik was vergeten dat de restaurants pas na half acht geopend zijn. In Spanje eten ze 's middags warm, tussen 1 en 3. Ik zoek een tapas restaurantje uit naast het park met goede reviews. En je voelt m al aankomen – het was niet lekker. De keuze is beperkt. We kiezen kroketjes die gevuld zijn met bechamelsaus en wat hamblokjes. Niet super maar eetbaar. Dan de "*Oreja crujiente con humus y salsa especiada*". Deze krokante-varkensoortjes-specialiteit is gruwelijk. We dachten allebei dat het de vorm van varkensootjes had, niet dat het echte waren. Halverwege zie ik Wil René kokhalzen en naar zijn cola grijpen. "Het is lang tijd geleden dat ik zo vies gegeten heb, terwijl ik toch echt geprobeerd heb om het gewoon op te eten" verzucht hij. Na een paar happen laten we het bord staan en besluiten maar voor de *dolce* te gaan. Een toetje om de nasmaak weg te werken – die zijn gelukkig wel lekker. Voorlopig koken we weer zelf.

Twee uur verder ligt Salamanca, weer een stad. Het lijkt wel of we een serie citytrips doen. Als we weggrijden, komen we in dikke mist terecht terwijl er zo'n lekker zonnetje was vanochtend (met 7 graden, dat dan weer wel). Na een half uur is die opgelost, en schijnt de zon weer. Wil René heeft een gloednieuwe camperplek gespot, zo'n 15 minuten fietsen van de oude stad. De plek is nog zo nieuw dat het toiletgebouw nog niet af is. De monteur verwacht dat er na het weekend warm water is voor de douche. Nu is alles nog gesloten, da's jammer maar niet persé noodzakelijk. Voor 5 euro kunnen we er wel al staan. Later blijken we toch wel erg dicht langs de snelweg te staan.

Er loopt een fietspad naar het centrum dat geschiedenis ademt. We zien veel wandelaars én weinig fietsers terwijl het hoogteverschil niet zo groot is. Uiteraard bezoeken we het Plaza Major, bekijken de rijkversierde buitenkant van de kathedraal en wandel ik over de binnenplaats van de oudste Spaanse universiteit (1218). Bij Villa Lis gaan we naar binnen. Een koopmanspaleis ontworpen in Art Nouveau stijl. Gietijzeren frame met daarin kleurrijk en sierlijk glas-in-lood ramen. Prachtig. Al dat

glas maakt het huis wel deels een kas zodat het hier en daar al benauwd is terwijl het buiten maar 20 graden is. Hoefijzervormig entree, sierlijke lijnen langs het plafond en in het houtsnijwerk. De kamers zijn gevuld met vitrines vol art-deco beelden en glaswerk. Grotendeels knap gemaakt, sommige zelfs mooi. Hier en daar hangen foto's die de villa tonen net na de oplevering (1905). Het is moeilijk voor te stellen dat de glazen plafonds de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) hebben overleefd.

Als we weer verder fietsen merkt Wil René dat zijn voorrem het niet meer doet. Een fietsenmaker probeert hem te maken, maar kan het niet een-twee-drie oplossen. Binnenwerk van de rem is kapot,

waardoor de olie er uitblijft lopen. Olie?! Nooit geweten. In ieder geval heeft de fietsenmaker daar meer tijd voor nodig. En die hebben we nu niet. We hebben afgesproken in Portugal en vertrekken morgen. We begonnen een week geleden met een olie-meldings-probleem en nu hebben we echt een olieprobleem. Die gaan we laten repareren – in Portugal waarschijnlijk.

Sint-Maarten in Portugal

8 -15 november 2024, Mendeira, Terra Nova, Golegã, Alcácer do Sal

In Spanje bedachten we ons dat we misschien Els en Joost in Portugal kunnen bezoeken. Althans als ze thuis zijn want zij overwinteren altijd in Nederland. Nou, nog net. Dus rijden we Portugal in – linea recta naar hun. Nou bijna, want we vermijden zoals gewoonlijk, de tolwegen.

Het alternatief zijn smalle wegen door vele dorpen en door een gebied waar dit voorjaar een bosbrand woedde. Te herkennen aan de eindeloze, bladloze, zwarte stammen op de heuvels. We zien dat de natuur zich herstelt met het groen dat de grond alweer bedekt.

Els is de kunstenaar die Wil René vorig jaar begeleidde bij zijn eerste stappen in schilderen en mij de basis leerde van aquarel. We hebben contact gehouden en toen in de zomer de radiostilte erg lang aanhield, maakte ik me toch wel zorgen. Ze zijn niet meer zo piepjong. Was niet nodig, die zorgen, ze zijn gewoon heel actief en hebben een groepstentoonstelling georganiseerd. Joost komt sowieso uit een sterk geslacht want zijn broers en zusters zijn 90-plussers – hij is een nakomertje. Fysiek beginnen de jaren wel mee te spelen. Het zicht van Els wordt slechter, zijn gehoor is slechter. “Ja de dove en de blinde, we zoeken nog een lamme”, grapt Joost. “Nou als ik Els de trap op zie gaan, is ze in ieder geval aan het oefenen”.

We kunnen net als vorig jaar de camper in hun tuin zetten. En met de nieuwe hydraulische poten staan we in no time waterpas. Daarvoor tilt één dun pootje het rechterwiel zeker 25 cm van de grond. Als Els later vertelt dat hier af en toe aardschokken zijn, vind ik dat dunne pootje toch wel spannend. Het blijft gelukkig rustig. Een camping later staan we zelfs op twee pootjes en twee banden. Het blijft een gek gezicht.

Els en Joost zijn bezig met voorbereidingen van de reis, wat betekent dat ze de vriezer aan het lighalen zijn. Dus of we alsjeblieft ijs en soep willen eten. Nou graag. Zaterdagochtend help ik een grote perentaart te bakken voor het dorpsfeest van vanavond. Nou niet alle peren uit de tuin zijn nog goed maar er staat nog ergens een weckpot met pruimen. Het wordt dus een pruimen/perentaart.

Als Els en Joost vrienden bezoeken, gaan wij op het terras achter in de tuin in de zon zitten. Schilderen, laten we dat maar eens doen, tot de zon achter de bergen zakt. Ik schilder hun hond Gabber die geduldig op het terras ligt. Wil René bereidt een aantal vellen voor en werkt aan een oud schilderij. Het smaakt naar meer. Morgen zoeken we weer een camping op en gaan schilderen.

Als het donker is verzamelen de inwoners van Mendeira, een klein gehucht van zo'n 30 inwoners zich bij de oude dorpsschool. Grotendeels familie van elkaar. We wandelen de 100 meter ernaartoe. Het dorpsfeest heeft een naam: *Magusto*. Het blijkt een typisch Portugees feest te zijn dat in de eerste weken van november in veel dorpen wordt gevierd. Elementen zijn geroosterde kastanjes, de nieuwe wijn proeven en de vrijgevigheid van Sint-Maarten. Aan het eind van de avond hebben we dat allemaal meegemaakt. Net als alle dorpelingen betalen we 7 euro voor het eten en drinken. Uit naastgelegen dorpen komen ook nog mensen tot we in totaal met zo'n 50 feestgangers zijn.

Buiten gloeien de kolen in halve olievaten. In de keuken staan de teilen met spek- en varkenslappen en een piepschuim bak met sardines op ijs. Op tafels onder het afdak staan mandjes met zelfgebakken brood door de overbuurvrouw. Dat brood vormt het "bord" voor het gegrilde vlees en sardines. Op tafel staat ook frisfrank (Portugezen schijnen zoetkauwen te zijn), bier en karaffen met de nieuwe wijn. Joost vertelt dat de druivenoogst dit jaar slecht is geweest door de vele regen. Deze rode wijn is helder, licht, zoetig en heeft ogenschijnlijk weinig alcohol. Althans zo proef ik het. Later lees ik dat de *Jeropiga* juist een hoger alcoholpercentage heeft ¹.

Als het vlees en de vis bijna op is, komt er een 50 ltr grote pan op tafel met Caldo Verde, een typisch Portugese koolsoep. Daarmee vul je de gaatjes, zeggen ze. Deze waterige soep van aardappel en

¹ <https://www.portugalportal.nl/de-magie-van-magusto/>

groene kool ontbeert zout, volgens Els. Ik pas. Ik hou de gaatjes graag vrij voor de taarten. Op een tafel zetten we “onze” peren-pruimentartaart die al snel wordt vergezeld door anijsbroodjes, amandeltaarten, een flan, een cake, koffiegebak en een pastel-de-nata-taart. Allemaal gebakken door de vrouwen uit het dorp. Al dat gebak wordt geserveerd met een surrogaatkoffie. Beetje suiker erin en het is best te drinken. Ik proef diverse taarten totdat alle gaatjes gevuld zijn.

Ondertussen zijn de kastanjes geroosterd en natuurlijk wil ik die ook proeven. Ik pel de kastanje en stop het warme, zachte binnenste in mijn mond. Ik kauw en slik het door. Daar blijft het bij, de kleffe en bijna smaakloze kastanje vind ik niet lekker en kijk met verbazing hoe jong en oud ze oppeuzelen.

Voor gesprekken ben ik afhankelijk van Els en Joost. Zij spreken na 21 jaar een behoorlijk mondje Portugees. Er blijkt maar een man een beetje Engels te kunnen en zijn jonge dochter eist al zijn aandacht op. Deze meeste kinderen die gestudeerd hebben (en Engels spreken), wonen in de grote stad of nog vaker in het buitenland. Hoe traditioneel zo’n feest ook is – waar vrouwen bakken en de afwas doen en de mannen het vlees en kastanjes roosteren - toch hoor ik dat de klassieke patronen een beetje veranderen. Ik word voorgesteld aan de burgemeester van Cernache do Bonjardim, waar dit dorp onderdeel van uit maakt, het is een 29-jarige vrouw. En de zus van de overbuurvrouw blijkt internationaal vrachtwagenchauffeur te zijn.

Els en Joost nemen afscheid van hun dorpsgenoten en ik stommel naar onze camper. Niet vanwege de alcohol maar door het lange staan, doen mijn heupen voor het eerst deze reis, weer goed zeer.

De volgende ochtend drinken we nog koffie en wensen elkaar een mooie reis toe. Zij gaan in een week terug naar Nederland en bezoeken een aantal plaatsen en vrienden. En wij – wij gaan een klein beetje zuidelijker zolang het hier *Verão de São Martinho* is – Sint-Maartenszomer, met temperaturen van boven de 20. Nog drie dagen en dan koelt het af, zeggen ze.

De camping ligt bij Torres Novas, een stadje met een deels verpauperd centrum. Veel leegstaande winkelpanden, kleine huizen met afgebladerde deuren waartussen krotten liggen waar de deuren verdwenen zijn en vuile matrassen, een kinderschoentje en afval de voormalige woonkamers vullen. Het stadje heeft wel een fietsenmaker. Wil René bestelt een nieuwe rem en de volgende dag kan hij zijn fiets brengen zodat de dag daarna de fiets gerepareerd is. Fijn.

Fijn is ook dat we maandag 11 november nog naar Golegã kunnen fietsen onder een stralend blauwe hemel. Het is de laatste dag van het jaarlijkse Feira Golegã. Els had ons al foto’s gestuurd van de

opening, nu kunnen we nog naar afsluiting: de processie. Vorig jaar waren we een paar dagen in de zomer in dit dorp (ca 5000 inwoners), dat zichzelf paardenhoofstad van Portugal noemt. Een slaperig stadje, vonden we het toen. Nu is het duidelijk drukker, al vermoeden we dat veel mensen dit weekend, na 10 dagen feest, wel vertrokken zijn. Ik heb gelezen dat de processie ergens rond 12 uur vertrekt en dan om 13 uur ergens anders aankomt, maar die locaties kan ik niet vinden. Wel dat rond half één de paarden en ruiters gezegend worden bij de kerk. Nou die is niet te missen.

Vorig jaar ben ik niet binnen gaan kijken, maar nu staan de grote deuren wagenwijd open. Door de vormgeving lijkt de ingang wel een bek van een monster. Eenmaal binnen hoor ik hard snurken. Niet een geluid dat je in een kerk verwacht. Op een van de achterste banken ligt een man languit te slapen. Ligt vast zijn roes uit te slapen. De muren zijn wit behalve bij het altaar dat deel is betegeld in de typische Portugese blauw- witte tegels met Bijbelse voorstellingen.

Buiten staan inmiddels rijen toeristen en paardenliefhebbers te wachten op de komst van de paarden, met name voor de Lusitano² (typisch Portugees paardenras). Nou heb ik geen verstand van paarden dus kijk vooral uit naar de sfeer en kleding. Wil René heeft niet veel met paarden, is er een beetje bang voor. Dus die staat op een afstandje in de schaduw te wachten.

Langzaam arriveren ruiters en paard en wagens bij de kerk. Gekleed in Portugese rijkleding met dito houding. De vrouwen met de haren strak in de knot, de rug gestrekt, de kin ligt omhoog. De mannen veelal met halve rode cape (verwijzing naar de mantel van Sint-Maarten), platte hoed, bolero, strakke broek. Vanuit meerdere kanten komen ze aanrijden. Iedereen blijft te paard. En in rijen vullen ze de straat. Als de mannen de hoeden afnemen, ga ik ervan uit dat er gebeden wordt. Dan zie ik de wijwaterkwast symbolisch wat water rondspetteren. Er klinkt applaus en de stoet zet zich in beweging. Van vorig jaar weet ik nog een Pasteleria (bakkerij/café) te zitten, die wat achteraf ligt. En inderdaad kunnen we daar zittend wat eten – in de schaduw want de zon is pittig (we tikken de 25 graden aan vandaag)

² <https://nl.wikipedia.org/wiki/Lusitano>

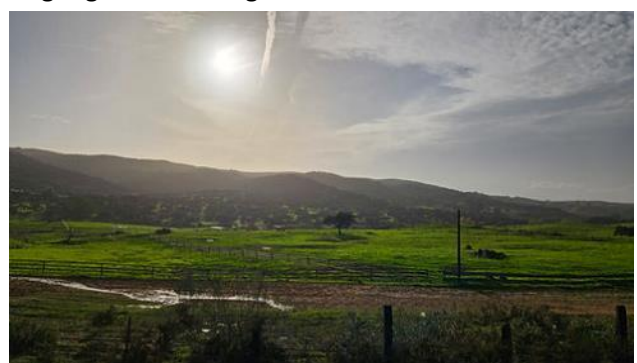
We schilderen op de camping, eindelijk.

Na bijna 2 weken vinden we de rust om dat te doen. Ik maak aquarel-schetsjes om te oefenen en een A3 portret in blauw. Wil René gaat verder met de klassieke methode van portretschilderen. We onderbreken het schilderen voor boodschappen, de was en de fietsenmaker.

De zomer van Sint-Maarten loopt af. De temperatuur keldert tot 16 graden – te koud om te schilderen. In Malaga, Valencia en Tarragona is het noodweer en de regen drijft vanuit het Oosten langzaam Portugal in. We reizen verder zuidelijk tot onder Lissabon waar het nog even mooi blijft. Maar ook daar vallen een dag later in de middag de druppels op het dak. Ik vermaak me met het verzamelen van ideeën voor de tuin en later maken we het filmpje over de paarden processie (<https://youtu.be/YfMZpNMk5to>).

De Algarve blijft nog een week nat maar in de omgeving van Sevilla schijnt de zon. Dus rijden we naar het oosten. De Routeplanner stuurt ons over de IP8 richting de Spaanse grens. Vlak ernaast loopt een tolweg. Er rijdt bijna geen verkeer over. En hoewel de lijn van de A26 op het scherm doorloopt, zie ik die niet meer naast me. Wat ik zie is een tracé waar de bomen zijn verdwenen en naarmate we verder oostelijk rijden wordt die reservering in landschap steeds groener. Af en toe is er een brug in niemandsland. Wat de kink in de kabel is, heb ik niet gevonden maar inmiddels staan we een paar keer voor een stoplicht vanwege wegwerkzaamheden. Het asfalt wordt vernieuwd, dus het duurt nog wel wat jaartjes totdat deze snelweg klaar is. Onderweg regent het stevig maar verder naar het

oosten wordt de lucht steeds lichter. We rijden de bergen in en komen in Spanje waar de hellingen in prachtige herfsttinten voorbijglijden. Af en toe piept de zon door de wolken en eind van de middag zoeken we een camperplek op. Campings en camperplaatsen zijn hier dun bezaaid en de eerste is dus al vol. We rijden een half uur verder en vinden een plek om te overnachten. Onderweg zijn we de Rio Tinto (Rode rivier) overgestoken. Waarom die zo heet, vertel ik de volgende keer.

Spaanse verrassingen

16 - 24 november 2024 - Minas de Riotinto, El Rocío, Vilafranco del Guadalhorce

Doordat die ene camperplek vol zit, komen we in Minas de Riotinto terecht. Daarvoor steken we de Rode rivier (*Rio Tinto*) over. Waarom die zo heet, is direct duidelijk – het water is rood. Afkomstig van het pyriet (mn. ijzererts) dat hier in de grond zit en wat ze hier ook uit de grond halen. We zien een enorm hoge berg van mijnafval. Het schemert inmiddels, dus morgen gaan we kijken of we dat niet beter kunnen bekijken.

Om de hoek van de camperplek zit het mijnmuseum. We blijken naast de grootste open mijn van Europa te kamperen. Overal om ons heen zijn mijnputten. Al eeuwen worden hier metalen gedolven. Het museum laat zien hoe de Romeinen dat al deden - met touwladders en emmers. We wandelen letterlijk door een Romeinse mijnschacht om uit te komen in zalen met vitrines van latere eeuwen. Hier komen niet zoveel toeristen maar ik heb op internet een audioguide gevonden die korte verhaaltjes heeft. Niet alleen van het museum maar ook van de andere bezienswaardigheden. We boeken een trip naar Mars en een reis met de mijntrein – dat vinden we wel genoeg voor één dag.

De route naar Mars gaat alleen op zaterdag om half twaalf, vandaag over een uur. Het vertrekpunt ligt 10 km verderop. We pakken de camper en zijn net op tijd. Samen met een groep buitenlandse studenten stappen we in zo'n toeristentreintje op wielen. Na een kwartier rijden komen we op een bijna gele vlakte. Het treintje stopt bij een halve witte boltent. Binnen is een vluchtcentrum nagemaakt. Dit gebied wordt door veel ruimtevaartorganisaties gebruikt om allerlei dingen te testen. Door de grote hoeveelheid metalen in de grond, lijkt het veel op Mars. De marslander is hier getest, evenals

ruimtepakken en -wandelingen. Omdat die wetenschap niet zo zichtbaar is, hebben ze ook een plastic ruimtevaarder en raket in het landschap gezet waar we langs wandelen. Hilarisch. Het landschap zelf is inderdaad van een andere planeet.

De treinreis gaat met oude locomotief en dito wagons. Derdeklas-wagens dus houten bankjes. De eerste klas wagon met leren zittingen staat in het museum. Die is niet zo toeristen-proof, vermoed ik. We volgen 22 km lang niet alleen de 100 jaar oude spoorrails maar ook de rode rivier, door een soms bizar landschap. Met dubbel gevoel kijk ik om me heen. Prachtige kleuren in een deels verwoest landschap voor metalen die ik ook dagelijks gebruik. Vorig jaar hebben we in Portugal marmergroeven bezocht waar ook het landschap aangetast was³. Dat was kinderspel in vergelijking met het formaat mijngebied dat we hier zien⁴ - 170 km². In de afgelopen 150 jaar hebben mensenhanden het gebied veranderd. Bergen zijn afgegraven, niet bruikbare sintels hebben mijnen weer dichtgegooid, dorpen zijn verdwenen en elders weer opgebouwd.

³ <https://youtu.be/VpPvt0cp-Q8>

⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Riotinto-Nerva_mining_basin

Voordat we terugrijden naar de camperplek maken we een klein ommetje naar een Mirador (uitzichtspunt). Van dat uitzicht worden we stil. Een gapend gat van zeker 350 meter diep en 2,5 km lang waar enorme vrachtwagens erts uit die diepte naar boven brengen. Sinds 2015 is deze open-kopermijn weer heropent. Dankzij de hoge koperprijzen op de wereldmarkt. Voor de bevolking waarschijnlijk een verademing, deze regio kampt met grote werkeloosheid nadat de mijnen eind vorige eeuw sloten. Het toeristisch industrieel erfgoed waar we vanmiddag naar keken, levert niet zo veel banen op als dit.

Met meer dan 45 minuten filmmateriaal zetten we de camper weer op dezelfde plek als gisterenavond. Het wordt een hele klus om daar weer een kort filmpje van te maken. Maar dat is gelukt - kijk bij video's of klik [hier](#).⁵

Na de onverwachte stop in Minas de Riotinto zoeken we weer een camping op, ietsje zuidelijker

waar het de komende dagen wel aardig weer wordt. Het wordt El Rocío, vlak bij het natuurpark Doñana dat al enkele jaren in het nieuws is vanwege de verdroging. Nou vandaag regent het regelmatig dus daar zal de natuur wel blij mee zijn. Eigenlijk heb ik nog boodschappen nodig, maar het is zondag en dan zijn hier de meeste supermarkten dicht. Onderweg in ieder geval. Zodra de wolken lichter zijn, stappen we op de fiets. In het dorp zitten een paar kleine kruideniers die nog open zijn. Het is op de camping een beetje glibberen want de zandpaden zijn modderpaden geworden. We verbazen ons over de hoeveelheid zand op de doorgaande weg maar fietsen nietsvermoedend naar het centrum van El Rocío.

Zodra we de grote weg

verlaten zien we ... zandwegen. Vol kuilen gevuld met regenwater en veel modder. We slaan de eerste beste weg rechtsaf in de veronderstelling dat we daar wel asfalt aantreffen. Nou nee, ook een modderige weg waar een stoet zingende mensen ons tegemoet komt met daarachter een rij terreinwagens vol bepakking die slalommen rond de diepste plassen. Wat is hier aan de hand?

We fietsen, glibberen verder. Ik ben blij met mijn brede banden, want die geven aardig wat grip. Om de hoek zien we veel geparkeerde auto's, en verderop heel veel mensen. Al vragend aan voorbijgangers komen we erachter dat het dorp een

soort

pelgrimsoord is, waar iedere Andalusiër een keer heen moet. Die pelgrimage is vaak in groepen – broederschappen/*hermandados* - uit andere dorpen en steden (meestal Andalusië). De grootste broederschap is die van Huelva met 14.000 leden [\[iii\]](#). Ze reizen te voet, te paard of in rijtuig en tegenwoordig dus ook vaak met terreinwagens naar de *Ermita del Rocío*. Iedere zondag zijn hier groepen gelovigen (of gezelligheidsverenigingen?) te vinden op het zanderige kerkplein en in de kerk. Ze vereren het oude houten beeld van Maria met Jezus. Vandaag komen de pelgrims uit Malaga en gezien de bontjes, modieuze kleding en leeftijd (jongeren), denk ik dat het (ook) een weekendje uit is. De

⁵ <https://youtu.be/u7QZIUZso84>

gemeenschappen zijn herkenbaar aan het embleem dat om hun nek hangt. Een jongen heeft er twee: een van Malaga en een van Torremolinos en natuurlijk mag ik ze fotograferen. Ze maken selfies met de kerk op de achtergrond (die trouwens pas 60 jaar oud is).

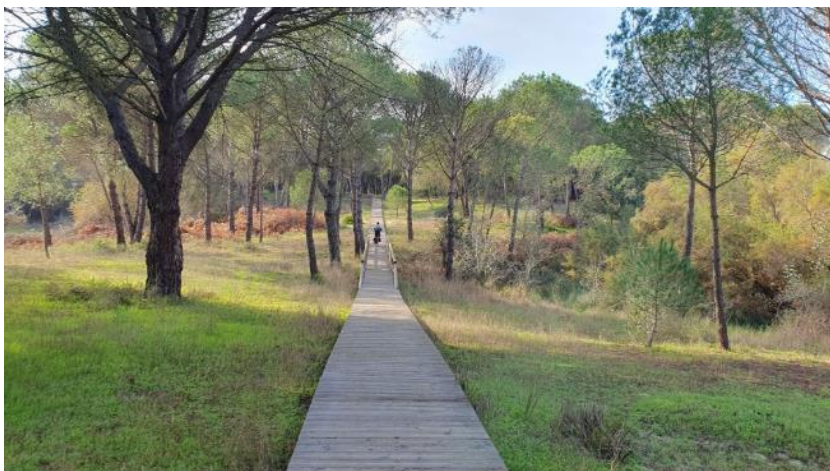
Het stadje zelf vaart wel bij de pelgrimage. Bijna de helft van de broederschappen heeft een huis in het stadje. Dat zijn maar liefst 95 panden. De terrassen zitten vol, de venters staan buiten de kerk met hun souvenirs, hoewel er een grote winkel huist in het gebouw van de kerk naast de hoofdingang. De supermarkten die open zijn, verkopen vooral chips, zoetwaren en (fris)drank. Je kunt een rondje paardrijden of flaneren over de boulevard langs het meer (dat het beginpunt is van het natuurpark). We zien veel groepen op de veranda's van (broederschaps-)huizen zitten. Het is dat het nat en bewolkt is maar als je de auto's wegdenkt, waan je je in western in Texas.

Zo dicht bij het Nationaal Park Doñana (wetlands), dan moeten we ook proberen er te komen.

Proberen want er zijn maar een paar wegen in dat gebied en dat zijn zandpaden. Met de regen van de afgelopen dagen is dat waarschijnlijk blubber. Ergens in een review lees ik: "Ga hier niet heen tenzij je

op een paard of 4x4 zit. Ik fietste door dit gebied en het zand is hier gewoon krankzinnig." Een gewaarschuwd mens telt voor twee – we kiezen een infocentrum dat niet zo ver van El Rocío ligt en die zandweg blijkt goed te fietsen. Hier zijn ook houtenvlondervaden. Bij de ingang staat dat honden niet toegestaan zijn maar er staat niets over verboden te fietsen, dus slingeren we tussen de bomen, over het drasland van vogelaars hut naar observatiepunt.

Het is er rustig. Weinig wandelaars en helaas ook weinig vogels. Zelfs met de vogelgeluiden app ontdekken we een wilde eend, grauwe gans, roodborstje, tjiftjaf en ooievaar. Van de dodaars [\[iv\]](#) hadden we nog nooit gehoord. Een hoentje-achtige watervogel met rode kuif, die fluit/kwinkeleert hoog.

De camping is weinig uitnodigend om te schilderen. In deze omgeving zijn er telkens korte buitjes wat buiten schilderen lastig maakt. We pakken onze biezen en gaan richting Malaga waar het de komende dagen zonnig schijnt te worden.

Ik rij de eerste 100 km tot aan een supermarkt die vlak aan de snelweg ligt. Althans als ze niet aan de weg aan het werken waren. Dus de routeplanner stuurt me Sevilla in, dwars door een wijk met smalle straatjes. Ik zie slecht diepte dus vraag ik Wil René telkens: past het? Als er een vuilniswagen me tegemoet komt, blijf ik zo dicht als ik durf, naast geparkeerde auto's stilstaan. Die gasten kunnen beter rijden dan ik en zonder enige hapering rijden zij voorbij. Als ik dan bij de supermarkt ben, ontdek ik dat er een hoogte balk bij de parkeerplaats zit – godver.... Dan nog door een smal, laag tunneltje om te kunnen draaien. Nou ik ben er klaar mee en wil uit de auto stappen, vergetend dat een automaat gewoon gaat rijden als je je voet van de rem haalt. Wil René vindt het grappig, nou ik niet. En mopper nog een tijdje in mezelf.

We zitten zo'n 40 km westelijk van Malaga en zien onderweg nog de gevolgen van de zware regenbuien van twee weken terug. Het water heeft sporen in de heuvels getrokken, de sloten vol met modder achtergelaten. Weilandten zijn soms nog meertjes. Rivieren zijn duidelijk veel breder en hoger geweest. Opmerkelijk vind ik dan dat het stuwmeer heel laag staat. Als ik dat via internet weer uitzoek, blijkt dat de voorraad na het noodweer is verdubbeld⁶. Desondanks het is de watervoorraad nog altijd veel lager dan afgelopen 20 jaar.

Op de mini-camperplaats die we uitgezocht hebben, is een zwembad! Het water is 20 graden, voor Wil René warm genoeg om een duik te wagen. Half november en dan nog zwemmen. Nee geen spijt dat we nog op reis zijn gegaan voor de verhuizing. We hebben een mooi plekje in de zon met prachtig uitzicht over het landschap. Er staan nog drie andere campers en een van de B&B huisjes is verhuurd. We mogen de hele tuin/buitenkeuken gebruiken. We kiezen luw plekje om te schilderen.

Wil René werkt aan drie portretten tegelijk (nog niet af). Ik maak met olieverf en paletmessen een abstracter werk: Reflectie, noem ik het.

Feest vieren

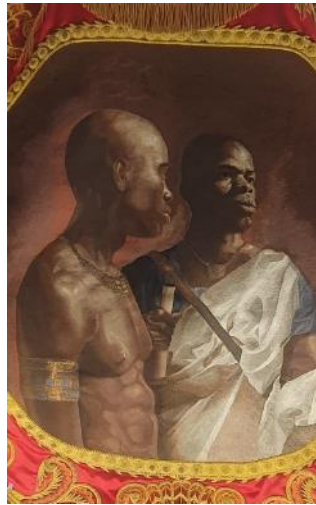
24 november - 4 december 2024 – Lorca, Totana, Dolores

Na Malaga rijden we weer een groot stuk richting de westkust. We gaan namelijk Henks verjaardag vieren in Dolores. We rijden langs Granada waar het weer regent (net als vorig jaar), over de hoogvlakte en door gebieden die op de routeplanner wit zijn. Geen dorp, geen rivier, geen natuurgebied alleen maar droge woestenij. Eindpunt voor vandaag is een camperplek in Lorca. 15 minuten wandelen naar het centrum, met slagboom, 16 plekken waarvan 12 met elektra voor de som van maar 1 euro per nacht. Via internet kun je de realtime beschikbaarheid zien. Er zijn zeven vrije plekken als we bij Malaga wegrijden. Als dichterbij komen, slinkt het aantal beschikbare plekken. Als we de stad binnenrijden is er nog één. En die ene is voor ons. Er komen nog een aantal campers na ons, maar de slagboom blijft voor hun dicht. We mogen hier max 2 machten staan, wat we ook doen.

Na zo'n lange rit is het heerlijk wandelen door het oude centrum. Vorig jaar fietsten we in de lente door stad en zwoegden we naar het kasteel dat hoog boven de stad uittorent. Nu is het herfst en ondanks de zon gaat de jas aan op de fiets. De route voert ons langs diverse tankstations omdat we opzoek zijn naar Adblue met normale prijzen (ca 60 cent per liter ipv 20 euro voor een jerrycan van 5 liter). Meteen om de hoek zit er al één, en de dieselprijs is ook maar 1,35 per liter. Morgen rijden we daar zeker langs. De geplande tankstation-route kan de prullenbak in en we fietsen gewoon een stukje. Gisteren wandelden we langs een museum met een grote metalen deur. Afgebeeld zijn vrouwen die een madonna dragen. Het is een borduurwerkmuseum. Nou niet een onderwerp waar ik meteen enthousiast van wordt, maar och als het niks is, dan lopen we er toch zo weer uit. Er blijken twee zalen te zijn, dus lang zullen we niet rondlopen – dacht ik. Het museum bevat een collectie van het borduurwerk van de broederschap Paso Blanco. We krijgen een geplastificeerd A4 mee met Engelse tekst. In de zaal hangen mantels - met de hand geborduurd. Ze zijn kleurrijk, modern en met veel goud en glitter. Ik verwachtte soft-pastel, bloemrijke, engelachtige, afbeeldingen op saai kazuifels van priesters. Deze lange mantels hebben taferelen die op goede olieverfschilderijen lijken. Ik vind ze prachtig. De afbeeldingen zijn geïnspireerd op de Bijbel

(Van vóór de Christus, denk aan van koning Salomon, David, Sheba, Nebukadnezar, Alexander de Grote en Augustus).

Video's laten ons zien waar die mantels en vaandels voor worden gebruikt. Ieder jaar met "Semana Santa" (paasweek) wordt de hoofdstraat van Lorca weer een zandweg zoals vroeger. De processie bevat uiteraard enkele puntmutsen en gedragen beelden. En ook historische wagens, veel paarden en nog heel veel figuranten. De mantels die we in het museum zien hangen, worden dan door de ruiters en mannen gedragen/geshowd. Het is een prachtig schouwspel. Ruiters laten hun paarden dansen, steigeren, racen met strijdagens. Een ding weten we zeker: we komen terug voor een Semana Santa. Op internet vind ik het promofilmje dat we in het museum zagen <https://youtu.be/PJHnV0xr4rA>. Zeker kijken.

Sinds de 16e eeuw zijn hier Paas-processies⁷, die langzaam maar steeds mooier en groter zijn geworden. In 1855 wordt voor het eerst een bijbels verhaal in de processie gevoegd. Dertig mensen verkleeden zich: Jezus rijdt op een ezel met zijn apostelen, geflankeerd door mensen met palmladeren. Sindsdien groeit de processie met verhalen, met grote wagens en met vele beelden die gedragen worden door soms wel 100 dragers. De mantels worden door borduursters met de hand gemaakt. Het hele jaar renoveren ze oude stukken en werken ze aan nieuwe mantels en banieren. Inmiddels heeft deze broederschap meer dan 1500 stukken. Een nieuwe mantel is een jaar werk voor 20 tot 25 dames. En nee, ik kan niet kijken in hun atelier. Maar in het museum van hun grote concurrent, broederschap Paso Azul, zouden we dat wel kunnen zien. Nou na ruim een uur bewondering en verwondering om keizers, moren, duivel, tulbanden, Hebreeuwse letters geborduurd te zien, ben ik wel toe aan een pauze. En ja, we zijn nog even de kapel ingegaan, waar hun beelden te zien zijn die ze meegedragen in processies, omgeven door heel veel klatergoud.

Ook musea houden siësta, dus 's avonds om zes uur wandelen we dat andere museum binnen. Hier zien we achter een raam vrouwen borduren onder tl-licht. Het lijkt wel of ze een arm missen. Die zit onder de tafel om de naald terug te steken. Helemaal achter in het atelier wordt een ontwerp getekend, uit het zicht voor spionnen van de andere broederschap, denk ik. Ook in dit museum zijn veel geborduurde mantels te zien, die wij minder mooi vinden dan die van Paso Blanco. Hoewel ze elkaars concurrent zijn, is er wel gezamenlijk een aanvraag gedaan om het traditioneel borduurwerk

⁷ <https://pasoblanco.org/historia/>

tot UNESCO wereld erfgoed verklaard te krijgen. En die aanvraag is een wervend filmpje geworden:
<https://youtu.be/P-fQYp4YsSI>

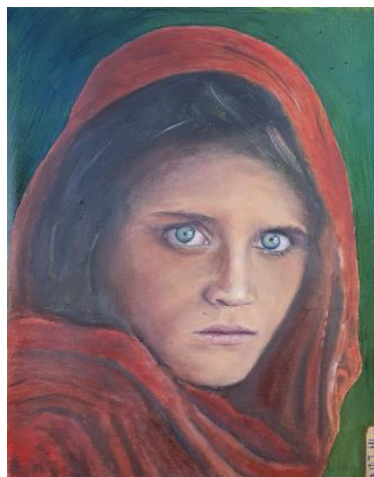
Een week lang dacht ik de dans te ontspringen, maar nu ben ik toch verkouden geworden. Wil René loopt al een week te snotteren en te

hoesten. Nu ben ik aan de beurt. Na twee dagen moeten we de camperplek van Lorca verlaten en zo brak als ik me nu voel, gaan we niet ver. Een half uur verderop zit een rustige camper-camping, kan ik daar een dagje hangen in mijn stoel met mooi uitzicht op de omgeving.

Totana heet het stadje waar we vlakbij zitten. De camperplek ligt in de heuvels, dus 3 km dalen voor een winkel. Dit keer hebben we een fietswinkel nodig voor een nieuw zadel voor Wil René waar de gel uit dreigt te lekken. En een kleermaker voor een nieuwe knoop voor zijn spijkerbroek. Voor 75 cent doen ze dat hier. Voor dat bedrag koop je in Nederland niet eens een knoop. Hier zetten ze 'm er ook nog aan.

Er staan nog 4 andere campers, dus plek zat om buiten te schilderen. Ik ga aan de slag met paarden, terwijl Wil René de laatste streken op twee portretten zet. Mensen herkennen direct Amy Winehouse en het Afghaanse meisje van Worldpress photo.

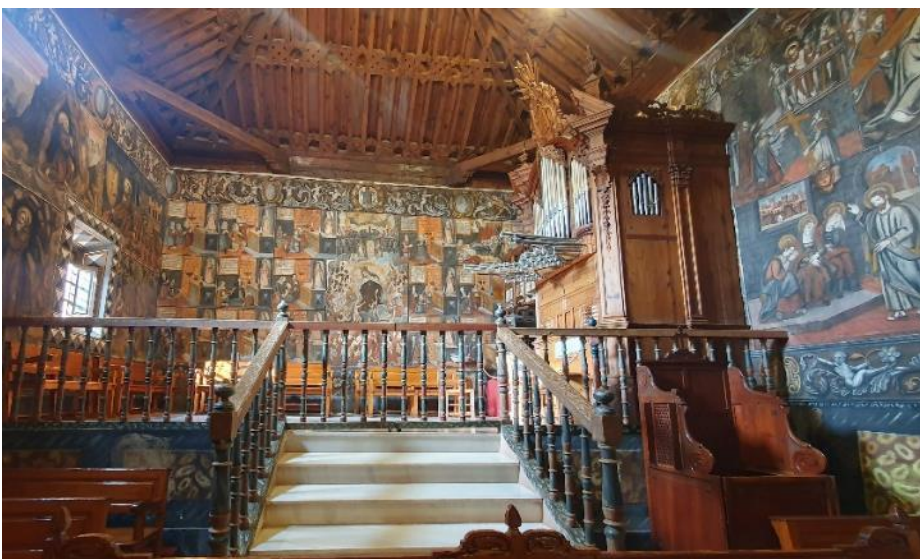
Als we door het stadje fietsen voor de supermarkt, zie ik dat ze slingers op het plein hangen. De stadsagenda op internet zegt dat er morgen een Middeleeuwse markt is, en dat de kermis elders in de stad begint. Dat alles ter ere van Eulalia van Mérida - beschermvrouwe van Totana – een romeins meisje uit Merida, dat het christendom verdedigde en daarvoor gemarteld en verbrand werd. Alle ingrediënten voor een heiligverklaring en bijpassend een klooster, dat dit jaar 400 jaar bestaat. Het is ook begin- of eindpunt van een pelgrimsroute naar Merida (751 kilometers wandelen). Ergens zie ik een plaatje van het interieur van de kloosterkerk. Die wil ik wel in het echt zien. Dus fietsen we 6 km

de berg op naar het voormalige klooster annex 4 sterren hotel.

De rooms-katholieke kloosterkerk ziet eruit zoals die er in de Middeleeuwen uitgezien zal hebben: houten dak én beschilderde muren. De muren zijn een soort stripboek, met beeldverhalen over de wonderen van St Eulalia, het verhaal van Franciscus en dat van Jezus. In de middeleeuwen was 75-

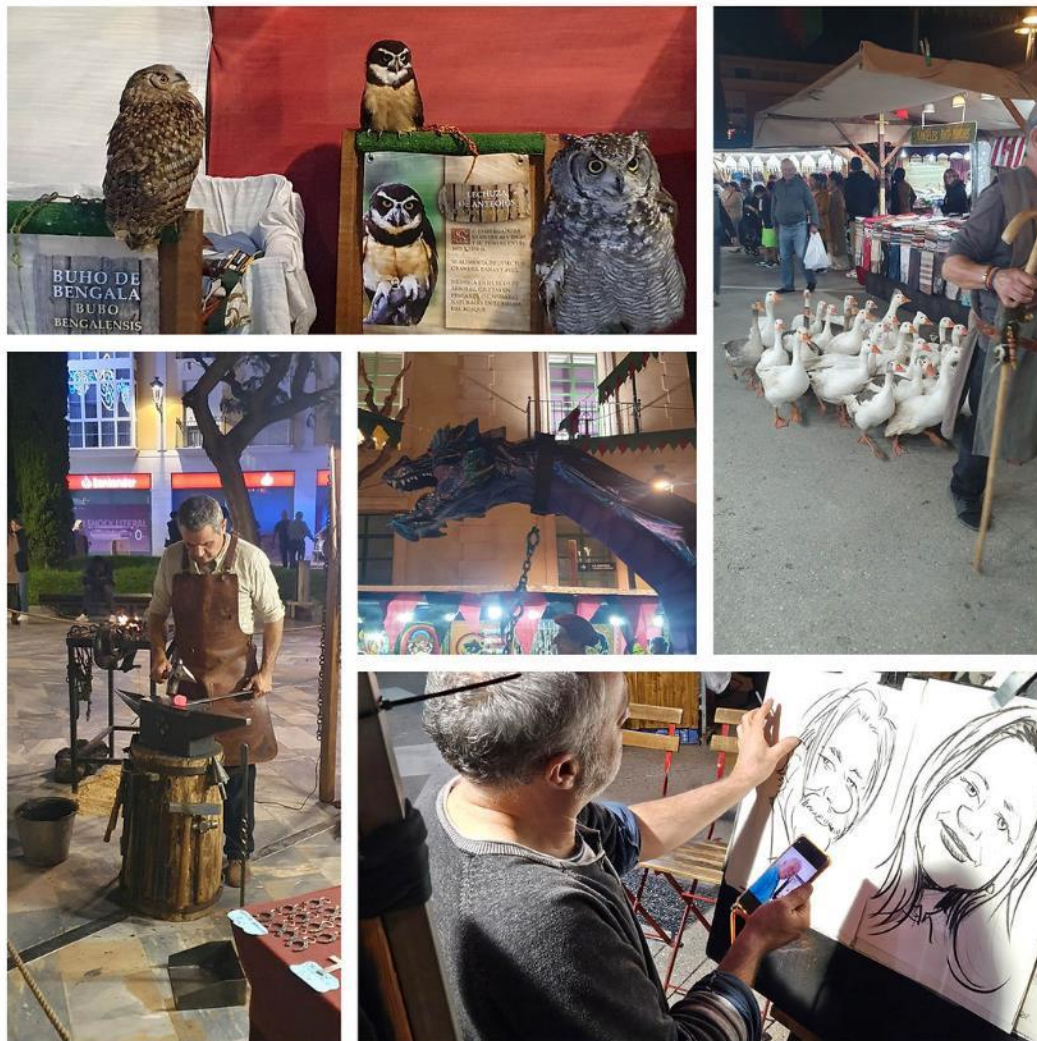
95% van de gelovigen analfabeet⁸. Dus beeldverhalen waren een goede oplossing. Het beeld van Eulalia zal over een week in processie afdalen naar Totana waar het blijft tot na driekoningen. Bij het altaar staan opmerkelijk veel verse bossen bloemen en planten. "Door gelovigen gestuurd om hun gebeden voor een goede kraamtijd, gezonde baby of goede reis te ondersteunen" hoor ik. Santa Eulalia is namelijk ook patrones van kraamvrouwen en reizigers.

's Avonds bezoeken we de middeleeuwse markt met smid, ganzenhoeder, muzikanten, roofvogels, en draak. En uiteraard kraampjes

⁸ https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/literature-and-the-book-trade-in-goldenage-spain--0/html/94bd1e5f-f6a6-4b92-894f-c6a8277090aa_8.html

met snoep, sjaals en speelgoed. Hier zien we een sneltekenaar en vragen hem een karikatuur te maken van Henk.

De verwevenheid van verenigingsleven en kerk vind ik opvallend. Er zijn veel feesten rondom heiligen in steden en dorpen. Iedere gemeente heeft een aantal verenigingen - broederschappen - die die feesten organiseren. Het doet me denken aan de jaren '50 in Nederland. Ik ken alleen Sinterklaas en de Sint-Maarten-lampionnen-optocht, ondanks dat ik uit het katholieke zuiden kom. Ik ben ook verbaasd, omdat de kerk in 1936 de kant van Franco koos, de dictator die na bloedige zuiveringen tot 1973 aan de macht bleef en menig tegenstander heeft doen verdwijnen. In deze periode juicht de katholieke kerk het bewind toe én werkt met het regime samen. Het levert de kerk grote macht op (kerkelijk huwelijk wordt de standaard, echtscheidingen verboden, onderwijs wordt katholiek). Het is in deze tijd dat de kerk processies en kerkelijke feesten doet toenemen.⁹ Ik had verwacht dat na de dood van Franco, deze religieuze feesten zouden afnemen. Zeker in dit deel van Spanje (driehoek Almeria-Madrid-Castellon) waar veel families republikeins, communistisch, anarchistisch waren (én dus niet conservatief francogezind). In deze families zijn heel veel slachtoffers gevallen. De realiteit is, dat na de dood van Franco, het verleden met rust gelaten is. Hier was geen verzoeningscommissie zoals in Zuid-Afrika. Pas de laatste 15 jaar worden mondjesmaat de misstanden van de dictatuur onderzocht

⁹ <https://historiek.net/nationaal-katholicisme/60050/>

en slachtoffers gerehabiliteerd¹⁰. Rop Zoutenberg, voormalig correspondent in Spanje¹¹ schrijft dat de dorpsfeesten de boel bij elkaar hebben gehouden en nog houden. Over de tijd van Franco spreek je niet, zeker niet over de rol die je familie speelde.

En dan op verjaardagsvisite. Henk viert zijn 76ste verjaardag in Dolores. Vanuit diverse plekken arriveren vrienden. Omdat op zondag de winkels gesloten zijn, koken we samen. Met ingrediënten die eenieder nog heeft, maken we spaghetti met een goed gevulde saus.

Dan is er gebak en muziek. We praten bij met mensen die we vorig jaar op deze plek ontmoetten.

Net als de afgelopen dagen is het 's ochtends bewolkt. En dan trekt 's middags de lucht open en maakt de zon het aangenaam.

Tot vandaag, want uit de bewolking komt regen en blijft het bewolkt. De plek waar we staan is modderig geworden. Tijd om een andere plek te zoeken.

¹⁰ https://nl.wikipedia.org/wiki/Ley_de_Memoria_Hist%C3%B3rica

¹¹ Van Madrid naar de hemel, Rop Zoutberg

Overwintergemeenschap

5 – 16 december 2024 San Javier – Dolores

Een overwinter-camperplek is de bestemming. Vlakbij de kust die in het Spaans, Costa Cálida heet - warme kust. Het blijkt een mega-campercamping te zijn met zeker 200 plekken, die keurig in het gelid staan. Met de neus naar de gravelweg en de kont naar het groene wandelpad achterlangs.

Niet omdat dat zo mooi staat, maar zodat iedereen privacy heeft – de zijdeur zit rechts. Tenzij je een Engelse wagen hebt, dan mag je ook andersom staan. De 200 plekken zijn bijna vol, er wordt al gewerkt aan uitbreiding met zo'n 75 plekken. Vlakbij deze campercamping ligt een militair vliegveld, de drone mag niet de lucht in (geblokkeerd). Ik zoek op internet een plaatje dat je een idee geeft. De meeste plaatjes laten namelijk een redelijk lege camping zien.

Dat is in de zomer, het laagseizoen. Dan is het hier te heet - de camperplek die we in Totana bezochten was zelfs gesloten van april tot oktober.

Onze Vlaamse buurvrouw is weduwe en fanatiek breister. Ze overwintert hier met haar hond tot eind februari. De burens aan de andere kant staan hier 4 maanden. Het is het derde jaar dat ze hier staan. Ze wonen bij de Bodensee en zijn 6 tot 8 maanden op reis. De Fransen die twee campers verderop staan, kamperen met een grote caravan met voortent. Hierin staat een magnetron en een elektrisch orgel. Ze kijken uit op de jeu-de-boules-baan, waar ze iedere middag met landgenoten spelen. Ik zie Engelsen aan picknickbanken de middagborrel nuttigen, terwijl een groep Duitsers hun stoelen bij een camper hebben geschoven. Het is een duidelijk ons-kent-ons – wel per nationaliteit zo lijkt het.

We staan vlak bij één van de drie toiletgebouwen waar ook een muur gevuld is met wasmachines en drogers. En één hondenwasmachine. Als op vrijdag het weerberichten 25 graden aankondigt, draaien alle acht wasmachines vóór 9 uur en één uur later hangt het wasgoed aan de waslijnen te wapperen.

Dat de meeste lang blijven staan is ook te zien aan de vele tenten naast de camper – kooktent, schuurtent, rooktent... En aan de

kerstverlichting op en rond de camper, met kerstballen in het struikje ernaast. En de kerststallen op het dashboard.

Het meest opmerkelijke vind ik de oproep op het info-A4-tje dat we bij binnenkomst krijgen. Er staat dat als we problemen met de burens hebben, we ons bij de receptie moeten melden. Nog nergens heb ik zo'n mededeling gelezen. Maar in een overwinter-dorp als deze camperplek waar mensen lang blijven, heb je de tijd om je aan de ander te ergeren. Wij blijven nergens lang genoeg om zo geïrriteerd te raken. Bovendien zou ik doorreizen, denk ik nu. Maar ik leer al snel dat ik minder snel geneigd ben te verkassen.

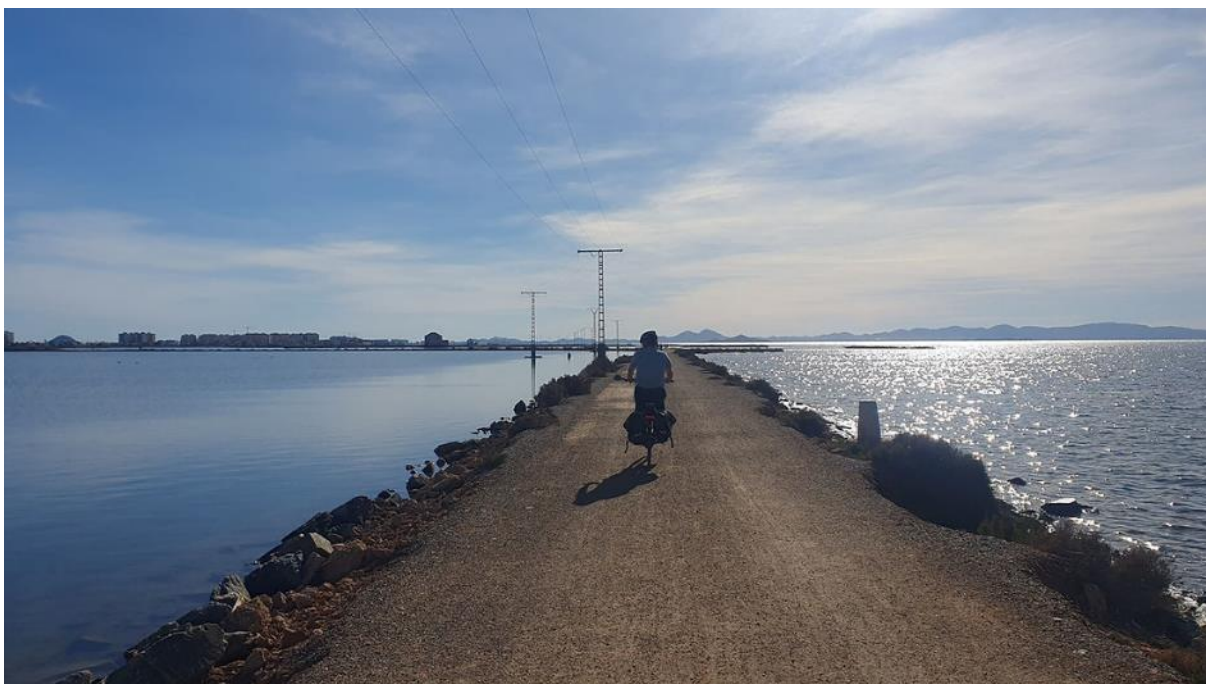
Als we boodschappen gaan doen, passeren we onderweg een bedrijventerrein en zien een soort festivalterrein. Het terrein is afgesloten evenals de witte tenten die er staan. Vreemde plek. We halen onze schouders op. 's Avonds weten we dat het inderdaad een festival is. De muziek stroomt over de camping. Nou muziek, het klinkt als techno in een mix met andere soorten muziek en geluiden. Tegen middernacht is de kakofonie van geluid nog niet afgelopen, sterker - het volume en vooral de bas is toegenomen. Nou het zal toch zo wel afgelopen zijn? Ik trek de deken over mijn oren en probeer in slaap te komen. Om 1 uur, half twee dreunt het nog altijd. Ergens val ik in slaap, als ik wakker word hoor ik nog steeds die herrie. De klok geeft 04:30 aan. Pas om 05:00 is het stil!

Mijn burens vertellen dat het misschien een paar nachten zo kan blijven, want vorig jaar was er ook ergens zo'n week waarop het iedere avond bal was. We wegen af of we wel willen blijven. Maar vandaag en morgen is het hier zomer (25 graden). Kunnen we lekker naar het strand en een terrasje pakken. Overmorgen zakt de temperatuur met 10 graden dan kunnen we weer verder, toch? Ik heb ook nog ergens oordoppen. En tegen beter weten in duim ik dat de muziek vannacht minder hard is.

Het is Sinterklaas. Wil René verrast me met een lichtslinger in mijn schoen. Nu kan ik onze camper ook een beetje in kerstsfeer brengen. De Thaise massage is het echte sinkado aan onszelf. Voor mij de eerste keer dat ik een traditionele Thaise behandeling krijg. Ik ben blij dat ik voor een half uur heb gekozen, want het is pittig. Er gaan ellbogen lang langs mijn ruggenwervel, spieren en pezen worden tot een maximum uitgerekt – mijn lijf raakt wel ontspannen terwijl mijn hoofd licht voelt na afloop. Misschien omdat ze me aan m'n schedel optilde? Wat een kracht heeft mijn masseuse die niet groter dan 1,50 meter is.

We fietsen langs de boulevard, verbazen ons over de vele privé-pieren met zwemtrappen, rijden over een keurig fietspad langs de zoutwinningen naar de Middellandse zee. En pakken ons eerste terras, onder een parasol, want de zon is te warm! Zo fijn om op je t-shirt rond te fietsen.

In de avond groeit de herrie weer en ik neem nog een wijntje. Dan val ik vast sneller en dieper in slaap. Dat klopt, al word ik verschillende keren wakker.

De strakke blauwe lucht en de zachte temperatuur doen de slechte nacht snel weer vergeten. Ook heerlijk weer om te schilderen. Wil René gaat verder met zijn portret en ik ontwerp onze toekomstige tuin.

In de middag belanden we weer het terras en in de avond horen we weer muziek. Spaanse muziek wat wel aardig is op de achtergrond. De wind neemt toe en draait naar noordwest. Voordeel: minder lawaai. Nadeel: het koelt af en

de camper schudt door de windvlagen van windkracht 7. Wederom een onrustige nacht.

De voorzieningen op deze camperplaats zijn prima. Je kunt er water tappen, lozen. Er zijn gasflessen te koop, de bakker komt iedere dag, er is een restaurant en de douches zijn heerlijk. En daarvoor betaal je een tientje per nacht. Dat maakt het iets begrijpelijker dat mensen hier weken, maanden staan. Maar helemaal begrijpen doe ik het niet. De omgeving is niet interessant. Er is niet echt een dorp maar een aaneenschakelijking van witte huizen, gelegen aan de rand van de binnenzee met een boulevard met een paar barretjes. Er is 3 km verderop een winkelcentrum met een grote supermarkt met wat kleine winkeltjes. Dus na 5 dagen hebben we het echt gezien en verhuizen naar La Fabrica in Dolores – voor de vierde keer in anderhalf jaar.

Blijkbaar vinden we deze plek veel aangenamer 😊. We kunnen naast Ron en Marcella staan. Vorig jaar hebben we hun portretten hier geschilderd. Ook die van Beate. Trots laat ze me het schilderij zien dat in haar camper hangt.

Natuurlijk gaan we ook hier weer schilderen. Mits het weer het toestaat. Met 16 graden is het koud in de schaduw. Dus ik hou de schildertijd kort en warm vaak op in de zon.

In ruil voor het vervoeren van bagage naar Nederland, krijgen onze burens de inhoud van de koelkast van een tante en oom die met het vliegtuig naar Nederland gaan. Bloemkool, wortel, heel veel ui, vis, bleekselderij, aardappelen, paprika, stukje ijstaart, rijst, koekjes, tempé enz. enz. Of wij meedoen met de uitdaging om met de ingrediënten iets te koken. Tuurlijk.

Met de ijstaart als toetje.

De tweede dag regent het bijna de hele dag en blijft de zon achter de wolken. Het wordt niet warmer dan 10 graden, dus de verwarming gaat aan en ik kom de camper nauwelijks uit. We maken met de bloemkool, een curry in de keuken van de camping en eten in de camper van de burens.

De dag erna maken we daar van de aardappelen en ui een tortilla, de paprika vullen we en van de pompoen maken we soep. Nog een paar vrienden sluiten aan dus eten we in de keuken van de camping waar het nog steeds koud is.

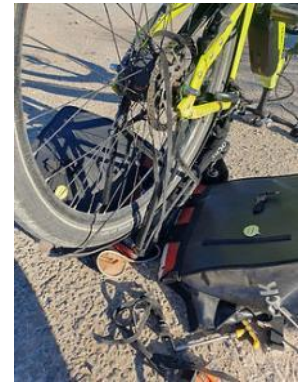

Wil René heeft niet zo'n last van de kou en schildert nog altijd portretten. Als ik een tube olieverf koop, in een Engels knutselwinkeltje een dorp verderop, valt zijn oog op een boek over portretschilderen. De schrijver/schilder heeft een losse toets die hem aanspreekt.

Het boek gaat mee. Vol inspiratie schildert Wil René in één middag 'n portret, de dag er na maakt hij diezelfde nog een keer met andere kleuren. Een indrukwekkende snelheid met een leuk resultaat.

Zaterdag is het markt bij de citroenboomgaard zo'n 45 minuten fietsen. We zijn net 10 minuten onderweg als mijn snelbinder zich om de achteras vastslaat. Ik merk het direct en sta op tijd stil. Op tijd om niet te vallen, te laat om de snelbinder makkelijk te verwijderen. Een stuk zit zo vast dat we dan niet met het gereedschap dat we bij ons hebben, kunnen loskrijgen. We hebben een mes of zo nodig. Wil Rene fietst terug naar de camping terwijl ik ondertussen pruts. Een oude man komt kijken

en probeert ook het los te krijgen maar komt ook al snel tot de conclusie dat een mes nodig is. Hij loopt het eerste huis binnen en komt terug met een gekarteld keukenmes. En dan is snelbinder wel snel los. Ik bel Wil René dat het opgelost is. In plaats van: “Da’s mooi”, zegt hij: “Tuttebel”. Als ik mijn verbazing benoem, hoor ik dat hij net in de camper is, en net zijn gereedschapskist onder de bank vandaan heeft gesleept – voor niks. Tien minuten later vervolgen we onze fietstocht naar de markt.

De kortste route gaat over een stevige heuvelrug waarop de dure, vrijstaande huizen met zwembad liggen. Aan de randen wordt gebouwd net als in de rest van deze streek (Alicante). Hier piekte de nieuwbouw vorig jaar terwijl er in Spanje een daling is van nieuwbouw. In 2023 is hier begonnen met 8800 nieuwe woningen (dat is zo’n 10% van alle nieuwbouw in Spanje). Bijna 50% van die transacties, is met buitenlanders – ook een nieuw record.¹² Het grote nadeel voor de locals is, dat de huizenprijs en huurprijs hier ook hard stijgen (gemiddeld 10% in deze streek in 2023).

Voordat we aan de stijging beginnen rijden we eerst langs een keurig gecoiffeerde, groene golfbaan. Het contrast met de droge, gele achterkant van de heuvel kan haast niet groter. De markt is een teleurstelling. Het zijn zo’n 200 kramen maar eigenlijk maar 20 verschillende kramen. We zien telkens dezelfde sjaals, petten, schilderijen met stieren, plastic speelgoed, heren vesten met rits (en geen truien) voor kleine prijzen (misschien was het daarom ze druk). We zigzaggen tussen de rijen, maar echt interessant wordt het niet. We fietsen naar het naastgelegen dorp waar een vlooienmarkt is waarvan de handelaren hun waren al aan het inpakken zijn. Niks gevonden, nou ja een klein beeldje voor de buurvrouw. De voorstelling hoort bij de Spaanse kerststallen – vertel ik de volgende keer wel wat over.

¹² <https://www.spanjevandaag.com/03/04/2024/buitenlandse-kopers-overspoelen-woningmarkt-alicante/>

Soms zie je iets waarvan je niet een, twee, drie, snapt wat je nou ziet. Eerst denk ik dat er papegaaien in de hoge dennenboom zitten. Het is een bont gezelschap. Alleen ze zijn allemaal

anders gekleurd. Wel felle kleuren, en het geluid dat ze maken lijkt verdacht veel op een duif: roekoe, roekoe.... Als ze opvliegen weet ik het zeker, het zijn duiven. Alleen met felgekleurde veren. Wat is dit voor iets raars. Ze vliegen in een zwerm, wat een mooi effect heeft. Internet geeft uitkomst. Het is een wedstrijd, waarbij tientallen geveerde mannetjesduiven, 2 uur lang jagen, op een vrouwtjesduif met een witte veer in haar gekortwiekte staart. Het mannetje dat het vaakst en het langst het vrouwtje lastigvalt, is de winnaar.¹³ Deze tak van duivensport is vooral populair in de provincie van Valencia – waar wij zitten. Én is ook zeer omstreden. Er is een vergelijking te maken met het stierenvechten. Het is vermaak met dierenleed.¹⁴ (zie dit filmpje). Ik keek als niets vermoedende toerist, met plezier naar de gekleurde vogels. Nu kijk ik terug met een bittere nasmaak.

¹³ <https://rslpets.com/en/b/news-about-pet-sector-and-news-about-rsl-pets/actualidad-del-sector/p/news-about-colombiculture-23-2>

¹⁴ https://youtu.be/Q5bNeI_cUrs?si=Q4dfSf79KMP0glca

Na een weekje Dolores is het tijd om verder te gaan, maar eerst met z'n allen Indonesisch eten in een Nederlands restaurant. Hoe dat zo kwam? We zitten op een terras als Marcella een zangersduo herkent. "Die heb ik vorig jaar op de markt horen zingen, dat doen ze goed." Met een ontwapenend "ik ben fan van jullie, waar spelen jullie binnenkort?" ontdekt ze, dat ze a.s. zondag spelen in een restaurant. We reserveren en met acht Nederlandse campinggasten schuiven we

aan een grote tafel dicht bij de microfoons. De keuze voor het hoofdgerecht is vandaag beperkt tussen soto (kippensoep) of kippenpoot met nasi en satéstokjes. De soep is gelukkig heet, wat niet gezegd kan worden van de andere maaltijd. Zelfs de satésaus is lauw – hoe krijgen ze dat toch voor elkaar, verzucht een van de gasten. De gezelligheid van het gezelschap maakt veel goed, of is het de wijn. Als de borden zijn opgehaald, begint het duo aan hun, veelal gedateerd repertoire. Na een aantal nummers en aankondiging dat het volgende nummer een foxtrot of wals is, gaan dan toch de voetjes van de vloer. Geen stijldansen maar freestyle. De leeftijd is, zoals nu in heel de Costa Blanca, 60+ en ik moet vanavond af en toe denken aan de bejaardensociëteit van mijn oma... Ik maak nu dus deel uit van de overwintergemeenschap.

Fietsparadijs, kakkers en een verlaten dorp

17 - 26 december 2024 Jalón/Xalo, Tavernes de la Valldigna

Jalón of Xalo, zoals ze zichzelf noemen, ligt in een wielrenparadijs. Tenminste zo maakt deze vallei reclame. In deze vallei, die eindigt in de mondaine badplaats Calpe, overwinteren profwielrenners als Matthieu van der Poel, Evenepoel, Avermaat. Belangrijke redenen voor hen zijn het heerlijk klimaat (veel zon en een briesje), goede wegen, enkele mooie kuitbijters (zoals stevige beklimmingen in het jargon heet) waaronder Coll de Rates. (6,5 km lang, gemiddeld 5% stijging). Eerlijk gezegd ontdekken we dat paradijs pas als we het stadje naderen. De wielrenners, inclusief begeleidende auto's met reserve fietsen op het dak, razen voorbij of ze zitten te genieten op terrassen.

Calpe ligt op driekwartier fietsen tenminste met onze snelheid. Helemaal bergafwaarts, nou op een paar kleine klimmetjes na. Omdat we vroeg vertrokken zijn, hangt de mist nog tussen de bergen. We hebben een aantal adembenemende uitzichten richting de zee. Op de terugweg

zullen we zeker ademtekort hebben en nauwelijks aandacht voor het uitzicht. Maar eerst genieten van deze mooie route. Voor mij tenminste, want bij de eerste helling duurt het lang voordat Wil René de top bereikt. Als ik besluit terug te fietsen, zie ik hem omhoogkomen. De ondersteuning hakkelt waardoor het zwaar fietsen is. Een paar kilometer verderop moppert hij dat zijn batterij al halfleeg is. "Je hebt toch je reserve batterij bij je?" vraag ik. "Nee, ik dacht, met een volle batterij moet ik toch 40 km kunnen fietsen. Nu wordt het spannend of ik de terugweg haal." "Domoor, heb je vorig jaar ook al een keer gehad.... Een ezel stoot zich toch...." "Ja, ja, de volgende keer zal ik dat doen."

We fietsen eerst naar de kust, waar het appartementen-complex Muralla Roja staat van architect Ricardo Bofill (1973)¹⁵. Een tip die Wil René van collega Marjolein kreeg bij

¹⁵ <https://murallaroja.com/history/>

zijn afscheid vorig jaar. Gelukkig is de drone ook mee want het gebouw staat op de rand van een rotskust en is vanaf de weg slecht te zien.

Dan is het toch echt tijd voor koffie. We fietsen naar de boulevard aan het strand. Hoewel de zon schijnt, maakt de wind het te koud om buiten te zitten. We vertrokken vanmorgen ook met vierlagen kleding (hemd, T-shirt met lange mouwen, trui en een zomerjack), een band om mijn oren en Wil Rene heeft zelfs zijn handschoenen aan. Daar begin ik ook mee maar dan kan ik geen foto's maken, dus ze verdwijnen al snel in mijn jaszak.

Calpe is verder niet zo spannend. Een keurig aangeharkt strand, hoge moderne flats en natuurlijk de kenmerkende rots. We laten ons nog verleiden tot een patatje als lunch bij een Nederlandse friettent. Die calorieën fietsen we er zo wel af.

De terugtocht is inderdaad een stuk zwaarder. Zeker omdat Wil René z'n ondersteuning blijft haperen en ik 'm letterlijk een paar hellingen naar boven sleep. Daar krijg je het warm van, dus jas uit en ook de spijkerbroek, waar mijn fietsbroek onder zit. Eenmaal terug op de camping ploffen we neer in de zon. Moe maar voldaan van een prachtige fietstocht.

Dat smaakt naar meer. Bij de toeristeninfo om de hoek vraag ik of ze ook fietsroutes hebben. Natuurlijk, en ik krijg een kaart mee met daarop ook een paar groene routes die eenvoudig zijn. Ik zie dat de route naar Calpe rood was, hoewel we die niet helemaal hebben gedaan. En de zwarte zijn de ware kuitbijters. Net als bij skiën. Na een dagje rust en schilderen fietsen we naar Benisa over de groene route, eerst door het dal van de vallei en dan slaan we rechtsaf van de grote weg. Ik kijk meteen tegen een stevige helling aan die niet onderdoet voor de rode route naar Calpe. Het zal wel een klein stukje zijn en we ploeteren omhoog. De asfaltweg verandert in een bouwput waar graafmachines aan de weg werken. In combi met een duidelijk verder stijgende route, draaien we om en fietsen een stukje over de doorgaande route – auto's houden hier goed rekening met fietsen. Na een kilometer pakken we de route weer op, en dalen naar het dorp. Dat ligt op een heuvel, dus even op de pedalen staan om via kleine straatjes bij de kerk te komen.

Ik wil de kerk bezoeken om de kerststal te bekijken. En dat doe ik niet zomaar, dat heeft te maken met een gek beeldje dat in Spanje in een kerststal te vinden is. Marcella vertelde ons er over en nu wil ik

het zelf ook zien. Het gaat om een caganer of caganera als het een vrouw betreft. Caganer betekent in het Catalaans "kakker". En dat is letterlijk bedoeld. De beeldjes van een gehurkt, poepend mannetje of vrouwtje is al eeuwenoud en is waarschijnlijk als symbool voor vruchtbaarheid in de kersttaferelen terecht

gekomen¹⁶, net als de oosterse huizen, de markt, de romeinen, stal met kindje Jezus, de drie koningen etc etc. Beetje afhankelijk van het formaat kerststal (*belén*). Op de vlooiemarkt van Guadamar vonden we zo'n 4 cm hoog beeldje en gaven dat cadeau aan Marcella.

Het vraagt goed speuren om zo'n beeldje te vinden want kerststallen zijn hier groot. In deze kerk vind ik geen kakker, ook niet in de kerststal in de bibliotheek van dit dorp. Later probeer ik het ook in de kerk van Xalo – hoewel die nog in opbouw is, geen te zien. Het is nog geen kerstmis en wie weet zien we het beeldje nog later want de kerststallen staan er zeker tot 6 januari driekoningen.

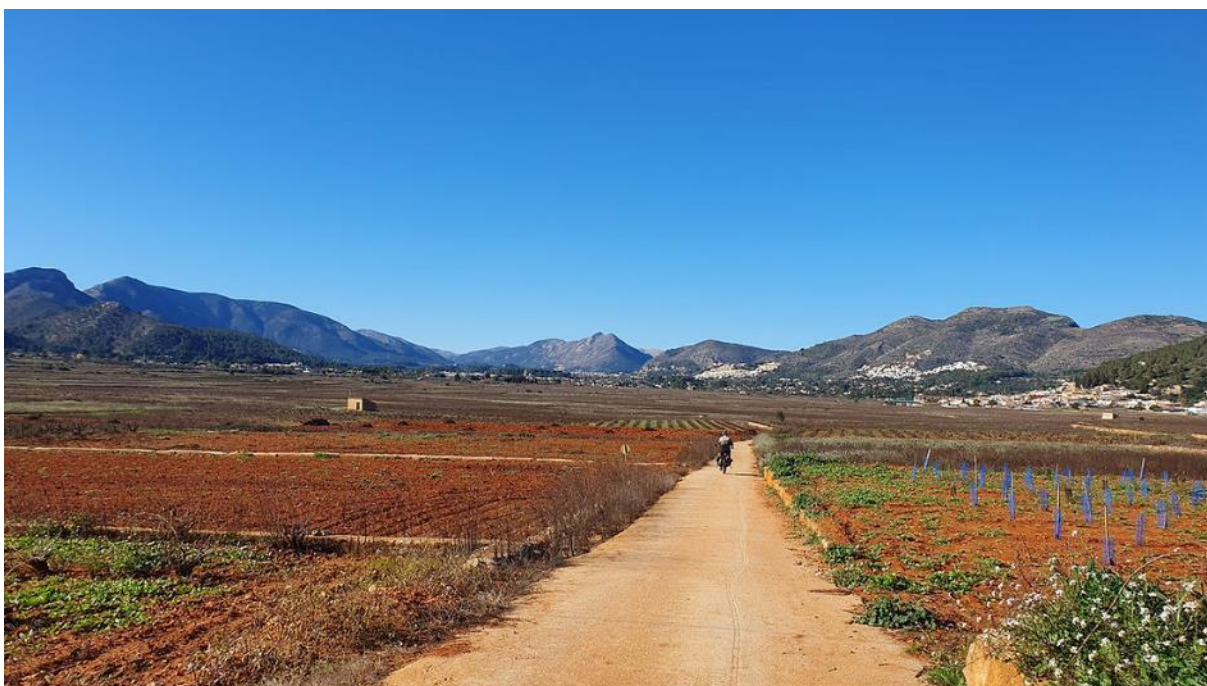

Terug naar de fietstocht. Vanaf Benisa gaan we weer richting Xalo. We rijden door een klein dorpje en de route gaat over in een rotsig pas. "Grappig", denk ik, "het zal wel een verbinding zijn met een weg aan de andere kant van de heuvel." Vol goede moed stuiter ik over het pad. Maar eenmaal boven zie ik geen asfaltweg. Dit is toch de makkelijke route? Hebben we ons vergist? Het is pad smal en afdalend tussen losse blokken is lastig, zeker met mijn gebrek aan diepte-zien. Mijn humeur daalt met de route. Waar het breed genoeg is loop ik liever maar soms is het te smal. Halverwege verlies ik mijn evenwicht en beland in een doornenstruik. Grrrrr. Ik worstel me eruit en haal de stekels uit mijn trui en broek. Later ontdek ik blauwe plekken op mijn been en schrammen op mijn arm.

¹⁶ https://es.wikipedia.org/wiki/Reyes_Magos

Halverwege de helling komen we op een breder pad. Een Duitse mountainbiker groet ons en wijst naar de route die we gedaan hebben. “Die is moeilijk, zeker met fietstassen.” Had hij gisteren gedaan en gaat enthousiast een ander rotspad af. We raadplegen google en kiezen voor een omweg naar een asfaltweg. Na een paar kilometer over de weg, wijst Wil René een smal pad aan – daar komt de route uit. Poeh ik ben blij dat we omgefietst zijn. Nog een gravelpad langs de rivier en we zijn terug in Xalo.

We zijn eigenlijk pas halverwege. Er is nog een lus de andere kant op. Eerst bestuderen we met google de vervolgroute. Die lijkt gewoon over asfaltwegen te gaan. Het is nog steeds prachtig weer, dus fietsen we verder. Langs de rivier, tussen de fruitbomen, verder de vallei in met de bergen om ons heen waar wielrenners zich waarschijnlijk in de kuit laten bijten. We pauzeren bij een fietscafé waar we onze fietsen parkeren onder de fietskapstokken. Hier zie ik ineens Mathieu van der Poel— op een poster op de dames-wc.

Dan nog 9 km terug naar de camping. Oh nee, het asfalt gaat over in gravel. Gravel wordt een smaller pad met modder en hier en daar een paar keien. Verdorie het wordt net zo'n rot(s)pad als eerder vandaag. Voordeel is dat deze een stuk vlakker is en de keien met zandpad

afgewisseld worden. Nadeel is dat we dwars op een helling fietsen en er geen alternatief in de buurt zit. Het lukt me nu om de route bijna helemaal te fietsen. Blij als ik weer asfalt en het dorp zie. Als ik later de kaart van de VVV beter bekijk, zie ik dat het een Mountainbike-fietskaart is. Tja voor mountainbikers was het waarschijnlijk een makkelijke route met al dat asfalt...

's Avonds wandelen we door het dorp. Ik zie tegen veel deuren planken leunen. We fantaseren wat de functie is. Oprijplankjes voor rollator? Energiebesparing? Bescherming tegen plassende honden? Een schuifpennetje in de muur zorgt dat de plank op zijn plek blijft. Bij een dubbele deur zijn het twee planken met een scharnier in het midden zodat men de plank kan wegklappen. Geen idee, we vragen het aan de campingbaas. Het is inderdaad bescherming. Niet voor hondenurine maar voor het opspattende regenwater.

Op het plein in het dorp naast de kerk staan drie grote cartoonachtige poppen met stroballen ervoor. Het zijn de drie koningen met een grote brievenbus. Spaanse kinderen blijken geen cadeaus te krijgen van Sinterklaas, soms wat van de kerstman maar de meeste cadeaus worden door Melchior, Caspar en Balthasar meegebracht en kinderen kunnen hun wensenlijstje in "hun" brievenbus stoppen. Veel postkantoren hebben dergelijke brievenbussen staan. Het feest van Los Reyes magos - met intocht - gaan we dit jaar niet meemaken want dan zijn wij

verhuisdozen aan het pakken. Wat me opvalt is dat geen van de koningen zwart is. Terwijl Balthasar toch echt een afrikaan is. Ook in Spanje is er een "pietendiscussie" en in Madrid is besloten dat Balthasar niet langer geschminkt wordt maar dat een Afrikaanse man zijn rol in de optocht heeft¹⁷.

Het is voor Spaanse begrippen frisjes. Zo tussen de 15 en 19 graden overdag. De zon verschuilt zich vaak achter sluiers en de wind maakt het onaangenaam. In de bergen is de zon ook nog rond 4 uur vertrokken om pas weer na 10 uur op te duiken. Tot nu toe waren de nachten fris met zo'n 8 tot 11 graden. Hier in de bergen is dat meer 5 tot 8 en op zaterdag staan de ijskristallen op de raam. Tijd om te verkassen.

Eerst lopen we een rondje over de vlooiemarkt die hier iedere zaterdag blijkt te zijn. Een paar kramen verwacht ik maar de markt is ruim 700 meter lang. Er staan zowel professionals met meubels, antiek, kunstenaars met schilderijen en houtsnijwerk als mensen die hun schuur hebben opgeruimd. Veel Engelstalige handelaren valt me. Helemaal aan het einde van de markt valt mijn oog op wel heel bijzondere koopwaar. Spaanstalige Nazi-artefacten in een koffertje.....

¹⁷ <https://nos.nl/artikel/2058606-madrid-is-om-in-spaanse-zwartepietdiscussie>

We rijden verder naar het noorden. Niet te ver, een uurtje rijden, want boven Valencia is het echt kouder. We gaan naar de kust van Tavernes de la Valldigna. Zo'n typisch Spaans toeristenkustgebied.

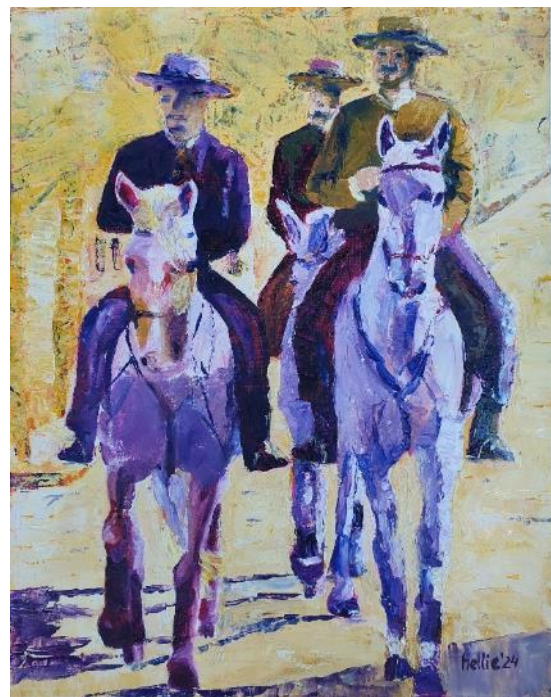
met flats. Niet mooi maar wel warm. Er is een camperpark die dit jaar is gestart. Een grote vlakte gravel met mini boompjes. We regelen dat we aan de rand staan zodat we de hele dag de zon op de camper hebben, en vrij uitzicht op het lege zwembad en de gesloten bar. Het past wel bij de omgeving. We staan naast een strand-wijk van een stadje dat 4 km verder landinwaarts ligt. Een bijna verlaten gebied met vakantiewoningen en appartementenflats. De zomermaanden zijn het hoogseizoen. We wandelen over het strand dat een chaos is. Het is omgewoeld en een deel ligt vol met aangespoeld hout, rietstengels, cactussen. Natuurlijk denk ik aan restanten van de overstroming hier vlakbij. Om de paar meter staan bakken waar plastic in verzameld wordt. Aan het eind van het strand is een terrein waar al vrachtladingen aangespoeld hout en riet is opgestapeld.

Het stadje zelf is ook geen toeristisch hoogtepunt. Ik probeer nog kerststal in een kerk te bekijken op zoek naar de kakker maar de kerk is dicht. Op internet heb ik wel een feest-galerie gevonden. En ja hoor in de vitrine staan ze, de kakkers. Voor slechts 2,47 euro. Ze staan boven hun serieuzere stenen collega's ambachtslieden. Via de online winkel is zelfs een bewegende kakker van 24 cm te bestellen, voor maar liefst 324 euro.¹⁸

In dit saaie gebied zullen we onszelf dus moeten vermaken. Het verlaten terras is uitstekend geschikt om te schilderen. Het afdak zorgt voor schaduw en het gebouw houdt de wind tegen. Het weer op de kerstdagen is een zelfs zomers. We maken onze schilderijen af waar we al een tijdje aan werken. Wil René - het meisje met de kraag en ik de ruiters uit Golegá.

En we oefenen met het schetsen in verf - een portret in max 3 uur aan de hand van het boek. Wil René oefent weer de vrouw met hoofddoek en ik een man met hoed.

En dan is het tijd om terug te reizen naar Nederland. We gaan beginnen aan de verhuizing. Ik heb hier al een ontwerp gemaakt om op de lange muur in het nieuwe huis te schilderen. Met hulp van de laptop kleur ik mijn ontwerp in. Benieuwd hoe dat gaat uitpakken.

¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=V7txoLcN5mc&t=5s>

